

GEOGRAPHY, LITURGY AND CUSTOM: TAKING OUR LEAD FROM IRAQ

For Further Reading:

1. Rabbi Shlomo Yosef Zevin, "Ha'Sheila", Ha'Moadim B'Halacha, Tel Aviv
2. Arnold A. Lasker and Daniel J. Lasker, "The Jewish Prayer for Rain in the Post Talmudic Diaspora," *AJS Review* 9:2: 141-174
3. Arnold A. Lasker and Daniel J. Laker, "The Jewish Prayer for Rain in Babylonia,' *Journal for the Study of Judaism in the Persian, Hellenistic and Roman Period*, 15: 124-14\

Shabbos Chanuka2007
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsonline.org

Misfnafi The previous Mishnah addressed the issue of when to terminate the recital of v'sen tal u'matar livrachah ("And give dew and rain for a blessing"), the prayer for rain. This Mishnah discusses when the recitation of the prayer should commence:

רבן גמליאל אומר - רבן גמליאל אומר - On the third day of Marcheshvan we request the rains. Rabban Gamliel says: - We commence on its seventh day, fifteen days after the [Succos-Shemini Atzeres] festival, so that the last returning pilgrim of Israel may reach the Euphrates River before the rains fall.

Gemara הלכה ברבן - אמר רבי אלעזר - R' Elazar said: Halachah accords with the opinion of Rabban Gamliel.

CHANANYAH - חנניה אומר - It was taught in a Baraisa: - AND IN THE DIASPORA rain is not requested UNTIL SIXTY days IN THE fall SEASON, i.e. sixty days after the autumnal equinox. אמר רב הונא בר חייה אמר שמואל - Rav Huna bar Chiya said in the name of Shmuel: Halachah accords with the opinion of Chananyah.

The Gemara challenges this statement of Shmuel's opinion: - But they inquired of Shmuel, who lived in the Diaspora: - From when do we recite v'sen tal u'matar? - [Shmuel] told them: - From the time that they bring wood into the shed of Tavos, the bird hunter, for the rainy season. Presumably, this does not occur sixty days after the equinox - ? -

The Gemara answers otherwise: - Perhaps both are one measure of time - i.e. perhaps the ingathering of wood does take

place sixty days after the autumnal equinox. The Gemara questions the status of the sixtieth day itself: - The sixtieth day - is it regarded as falling before sixty days, and so rain is not requested? - Or is it regarded as falling after sixty days, and thus rain is requested? - Come and hear the answer: - Rav said: The sixtieth day is regarded as falling after sixty days, and rain is requested. - And Shmuel said: The sixtieth day is regarded as falling before sixty days, and rain is not requested.

The Gemara suggests a mnemonic for recalling this dispute: - Rav Nachman bar Yitzchok said: - And your mnemonic symbol is: - Highlanders require water; - lowlanders do not require water.

The Gemara decides the issue: - The halachah is that the sixtieth day is regarded as falling after sixty days, and so we pray for rain on that day.

② RAN (14th c.)

ואיכא למידק הכא היכי פסק ר' אלעזר [ג] הלכה כר"ג והא ר"ג לא אמר הכי אלא מפני תקנתא של עולי רגלים והאידנא בחד חורבן ליכא למיחש להקנתיהו ובי תינא בזמן שביח המדש הוא דפסק רבי ובי אלטרוד למקבע הלכתא למיחש איכא למימר דבגמ' אמרינן [דף ז: דהיכא דליית ליה פירות בדברא חין שולטין עד ד' במרחשון ומשום הכי פסקין הלכה כר"ג לומר שזון שהוקבע זמן זה לבני ארץ ישראל חף כל מי שיראין מן ירדות הגשמים משום פירי דדברא וכוונא כי מחרין השאלה עד שבעה במרחשון וכבר כתבתי בחדושי שגראה מדקדוק סוגיית הגמרא דבאתרא דליית להו פירי בדברא וחיו מקום טובעני אלא לורך גשמים כגון ארץ ישראל שולטין תקף אחר החג ומלא אומר שכל המקומות שזין להזכרה מיו"ט האחרון של חג אבל בשאלה נחלקו ג' דיוני כפי חלוק המקומות שבארץ ישראל ובכל המקומות הרביעין למטר כיונא כה וזין להן פירי בדברא שולטין ומודרין ביו"ט האחרון של חג והיכא דליית להו פירי בדברא מחרין השאלה עד ד' במרחשון ובכל שהיא טובעני הרבה עד ס' בחקופה וזה הדרך היותר מתחורר בעיני וכבר נהגו ג"כ בקלח מקומות לשאלו בו' במרחשון אבל מה אעשה והרב אלפסי ז"ל לא הוכיח בהלכותיו פירי דדברא כלל ובתא הא דלמא ר' אלעזר הלכה כר"ג ובתב ג"כ בגולה עד ס' בחקופה גראין שאין לו אלא שני ומניס הללו ושארין ישראל מחריים לשאלו אפי' בזמן הזה עד שבעה במרחשון. ואף הר"ם במו"ל כתב בפ"ב מהלכות תפלה בו' ימים במרחשון שולטין את הגשמים בברכת הגשמים כ"ו שמוכר משיב הרוח ומוריד הגשם כד"א בא"י אבל בשעיר וכוונא ומלרים ומקומות הסמוכות לאלו והדומים לאלו שולטין את הגשמים ביום ס' אחר תקופת תשרי וכבר פירשתי סוגיית הגמרא בחדושי ע"פ דרכי (ס) ומדבריהם לצד לומר דכ' אפיקא הלכתא כר"ג היש אפילו לאחר חורבן לפי שהיו מתאספים בכל הכניכות ברנל לירושלים כמו שעושין גם היום ומפני עוליהם הללו רחמי שנתחד השנה שהיה היתה עיקר התקנה אבל לא פני כל כך שנתחד את ההזכרה ולפי זה חין לנו דין שלישי של פירי דדברא כלל ועמד על שני דיוני בלבד דכ"א בזמן הזה נקטינן בהזכרה כר' יהודה ובשאלה כר"ג ובגולה כר' יהודה בהזכרה ובשאלה עד ששים בחקופה ומה שחלוי מזה בדקדוק סוגיית הגמרא מפורש בחדושי: -

④ SHILTEI GIBRULIM

③ RASHI

גולה חין שולטין גשמים לומר זמן של ומטר עד ששים יום לתקופת תשרי יום ששים כאלה ששים יום החקופה מן התנין ששים כמו שנתאר בס"ק מסאדרין לפי שזון פירי תפוחין מלפני ששית כגון פירי וכוונא כהן עד רוב החקופה ומיין תפוחים כגון כד:

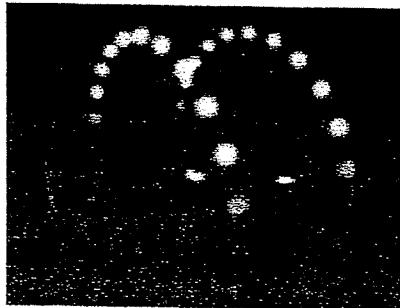
מורנו בשלשה במרחשון שולטין את הגשמים וכו' רבן גמליאל אומר שבעה כי כתיב ויום אחר החג. כלומר שבעה במרחשון הוא כ"ו אחר החג: כדי שיגיע האחרון. כלומר קודם ביאת מים לנהר פרח שהוא רחוק יותר: ג' וכוונא ששים. וכוונא חין שולטין עד ששים בחקופה לפי שהוא מקום גבוה ואין לריבים נוטר כל כך: מני מעיילי צדי לבי טבות רישבא. משעה שמכניסין עולם לאורד ללורך ימות הגשמים שכן היו נוהגין לפי שהיו יודעין שזמן גשמים הוא משם ואילך ולא היו יכולין לטוב עולם בעיר: רישבא. לייך עופות כמו חין פורשין רשבים ליונים (כ"ק דף עט: טבות שם ארס: כלפני ס'. ולא מודרין: כלפני ס'. ומודרין: עולאז צע מים. העומדים בהרים לריבין יותר מים מפני שהגשמים מהגלגלים ויורדין למטה: מתחיל לך צע מים. שמתכנסין כל מומי ההרים לבקעה ה"ג רב שהיה מארץ ישראל כדלמא (ניסין דף ו') מני אחא רב לבבל וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות משום הכי אמר כלפני ששים ובבבל בגולה מוקד שולטין לריבין לגשמים חין שולטין עד ס' לחקופת תשרי וכן חט נוהגים שכל מהגיעו אחר בני בבבל:

2

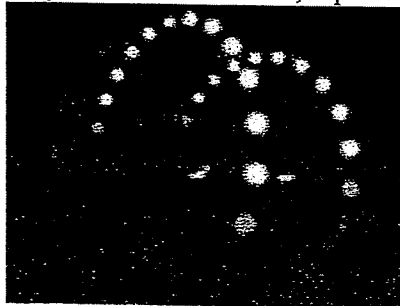
Solstice

A **solstice** occurs twice a year, whenever Earth's axis tilts the most toward or away from the Sun, causing the Sun to be farthest north or south at noon. The name is derived from Latin *sol* (sun) and *sistere* (to stand still), because at the solstice, the Sun stands still in declination, that is, its movement north or south is minimal. The term *solstice* can also be used in a wider sense as the date (day) that such a passage happens. The solstices, together with the equinoxes, are related to the seasons. In some languages they are considered to start or separate the seasons; in others they are considered to be center points (in English, in the Northern hemisphere, for example, the period around the June solstice is known as midsummer, and Midsummer's Day is 24 June, about three days after the solstice itself).

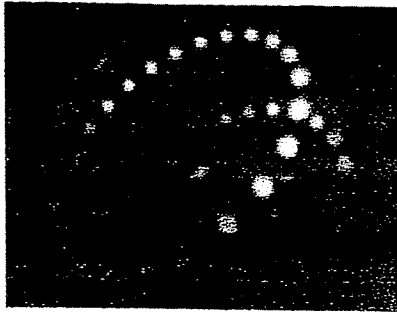
The explanation given in the previous section is useful for observers in outer space. They would see how the Earth revolves around the Sun and how the distribution of sunlight on the planet would change over the year. To observers on Earth, it is also useful to see how the Sun seems to revolve around them. These pictures show such a perspective as follows. They show the day arcs of the Sun, the paths the Sun tracks along the celestial dome in its diurnal movement. The pictures show this for every hour on both solstice days. The longer arc is always the summer track and the shorter one the winter track. The two tracks are at a distance of 46.88° ($2 \times 23.44^\circ$) away from each other.

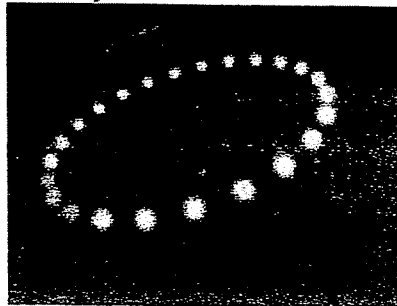
Day arcs at 0° latitude, equator

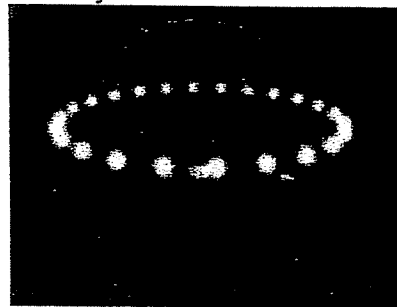
Day arcs at 20° latitude

Day arcs at 50° latitude

Day arcs at 70° latitude

Day arcs at 90° latitude, pole

Equinox

An **equinox** in astronomy is that moment in time (not a whole day) when the center of the Sun can be observed to be directly above the Earth's equator, occurring around March 20 and September 23 each year.

There is either an equinox (autumn and spring) or a solstice (summer and winter) on approximately the 21st day of the last month of every quarter of the calendar year. On a day which has an equinox, the center of the Sun will spend a nearly equal amount of time above and below the horizon at every location on Earth and night and day will be of nearly the same length. The word *equinox* derives from the Latin words *aequus* (equal) and *nox* (night).

גמ' (3') ⑥ TAMARIS

The Gemara turns its attention to a question of where in the Shemoneh Esrei to insert the customary request for rain: **The residents of Nineveh** sent the following question to **Rebbi**: **People such as us, who require rain even in the Tammuz season [i.e. in the summer], how should we conduct ourselves? Are we comparable to individuals who need rain, or are we comparable to a public in need of rain?**

They explain their question:

Are we comparable to individuals, and should therefore pray for rain in the blessing of Who hears prayer, as in the case of any other personal supplication; or are we comparable to a public, because the entire city requires rain, and should therefore pray for rain in the blessing of the years, as is customary in the wintertime when everyone requires rain?

Rebbi decides the question:

[Rebbi] sent them his response: You are comparable to individuals, and should therefore pray for rain in the blessing of Who hears prayer.

The Gemara questions Rebbi's ruling:

They challenged this ruling from the evidence of a Baraisa: WHEN is it true that the public fasts begin in Kislev, as stipulated by the Mishnah? IN TIMES WHEN THE YEARS pass ALONG THEIR NATURAL COURSE, so that reaping occurs in

AND THE JEWS DWELL ON THEIR LAND. The order of fasts applied only when the customary conditions prevailed in the Land of Israel. **HOWEVER, NOWADAYS** when agricultural and meteorological conditions vary, **EVERYTHING IS determined ACCORDING TO THE YEARS,** and **EVERYTHING IS determined ACCORDING TO THE REGION,** and **EVERYTHING IS determined ACCORDING TO THE TIME** of year.¹¹¹ Thus, just as public fast days are proclaimed according to the needs of each individual region, the incidence of need likewise requires that the prayer for rain be inserted in the "blessing of the years." The Baraisa thus refutes Rebbi, who ruled that the people of Nineveh must pray for rain in the blessing of *Who hears prayer*.¹¹²

The Gemara answers:

He responded to him: Do you challenge Rebbi with a Baraisa? Rebbi is a Tanna, and he may dispute a Baraisa.

The Gemara decides the question posed by the residents of Nineveh:

What was decided regarding [this issue]? Rav Nachman said: They should pray for rain in the summertime in the blessing of the years. Rav Sheishess said: They should insert the prayer in the blessing Who hears prayer. And the halachah is that they should request rain in the blessing Who hears prayer.

⑦ RAMBAM (COMMENTARY ON MISHNA)

In the other countries [i.e., other than the Land of Israel] the request [for rain] is at a time when rain is good and proper in that place, and that time is considered as if it were the seventh of Marḥeshvan, and if rain is delayed after that time, one should react in regard to the fasts as has been prescribed.¹⁴ For there are countries in which rain begins only in Nisan [March/April] and countries which have summer in Marḥeshvan; and rain, instead of being good for them, kills and destroys them. How can people in such a place ask for rain in Marḥeshvan? Would that not be both a lie and foolishness? This is true and obvious.¹⁵

⑧ RAMBAM (MISHNA TORAH)

טז משבועה ימים במרחשון שואלין את הגשמים בכרפת שנים, כל זמן שמזכיר הגשם.

במה דברים אמורים?

בארץ ישראל; אבל בשנער ובסוריא ובמצרים ובמקומות הסמוכות לאלו והדומין להן, שואלין את הגשמים ביום ששים אחר תקופת תשרי.

יז מקומות שהן צריכין לגשמים בימות החמה, כגון א"י הים הרחוקים — שואלין את הגשמים בעת שהן צריכין להן בשומע תפלה.

16. [Beginning] from the seventh of Marcheshvan, one petitions for rain in the blessing of prosperity, [and continues to do so] as long as one mentions the rain.

Where does the above apply? To *Eretz Yisrael*. However, in Shin'ar, Syria, Egypt and areas adjacent to or similar to these, one petitions for rain 60 days after the autumnal equinox.

17. In places that require rain in the summer months, such as the distant islands, they petition for rains when they need them, in [the blessing of] "the One who hears prayer."

שירת רבינו אשר כלל רביעי

ח

אז יחלל אמתו שלח סחור להחלל אלא כחודש. וזה דוקק נזיר לה
 מפני שאין סחור כריך חדות אלא נקק נזיר לרבותא דלא חימת יחד לבני
 נזיר כחמן דלא לאי דמי ולא כריך חדות אלא אפילו נזיר כריך חדות.
 וביבא סרב רבי יונה ז"ל ראה לדבריו מדאמרין בפרק אין עומדין (לא)
 יוכל יחלל אדם כל היום כלו כנר מפורש על ידי דיואל חזינן תלמיא ובי'
 ופשיטא דלא נביא ליה אם חכמה הוא שיחלל אדם כל היום כלו * אלא
 ודאי כהפלת רשות קמנביא ליה והאיבן לו דלא יחלל אלא ג"פ וביבא ארבי
 ולוא שיחלל אדם כל היום ט"ו. אלא ודאי רבי יוחנן לא קאמר אלא
 סיכא שמחדש בה דבר. והא דאין עומדין הכי קאמר יוכל יחלל אדם כל
 היום כלו בלא חדות והאיבן לו לאסור לפי שדומה כמי שמחלל חונה כה"ל
 ואין עושה חלתו חמנוים לחדש בה דבר. כילקף אי חותם שיש לאדם לזכור
 שלא יחלל נדבה בלא חדות דבר וגם כריך שיכא מכיר את עולמו זרין חסיר
 ואמור בדעתו שיוכל לכין כהפלתו מרשע ועד טוף בלא סיכא דעת או
 קדין ליה דביב לב שלוח. אבל אם אינו מטיין יפה קרי ביה למש לי רוב
 זכוריה. ולוא שגובל לטוין יפה כשעלה חפלות ביום. וזהו שאם וכל
 אחר לך שאם כעש חזרם שלמד טוב אשר בן כרב רבי יחיאל ז"ל:

ישאלת מי שאין לו יין ושהוא מים כהפך פשוטו אם הפך
 פשוטו ברכת המים לו לא. בה נסתפק האוספת.
 לכן כל מי שאין לו יין ורצה להסלק מן הספק יביא מים ויבדק מליים
 וישנה קודם שיפול דיו. ומי ששהה אחר החזון יין פחות מרכיביות, דע לך
 כי בשיעור ברכה הארוכה של יין נסתפק ר"י ז"ל אם הוא במויה או
 ברכיביות וביבא ראויה לכל דך לכן כריך אדם לחבר שישהה פחות מכויה
 או ברכיביות:

ישאלת על מי שעורר שמנעלים להולים כיצד מברכין עליהם.
 מי אמרין כיון שהשעורים פלמן נפשים דייסא מברכין.
 מליסם טורא מתי מוזותו הכי השעורים מושפין המים לברכתן כדאמרין
 בפרק כילד מברכין (לס). מיה דטלוהו אקין כעלק או דילמא כיון דלא
 עבדי לכו אלא לרפואה או לכו כמו שחיתא רבא ומברכים עליהם כע"ל.
 יראה לי שיקרא ביטול השעורים במים חינו אלא שיקלטו במים כח חזק
 השעורים לכבודו הכולה ולהחיות דמיי לשבר ששמים משפלים שקלטוין
 המים עשם וכן השעורים ומברכים עליו שיהל נהיה זא"פ שהשעורים
 שיקרא ולישקני לפיכך כמו שכתוב (בתוספתא) [בתוספתא] אויל ויש
 לשעורים עילויא אצרינא כהן לכן חזן מברכין על שכר טורא פרי האדמה
 ועוד כיון שכתבקה ללל ואין השעורים נכרים כהם עקרו על שם המים ולא
 שייכא להא דרב ושמאל כל שיש בו מתעשה כמינין מברכין עליו טורא
 מיני מוטת לפי שאין בשכר אלא טעם בעלמא מיד דכיה אצרינא שמברכין
 על רבם כע"ל. ומי שעוררם אלו רביעי ממי שחיתא רבא ששחיתא רבא
 נעאר בה קמחא משערבם בה. אבל בני השעורים חזן מהשעורים בחוכם
 כלום אלא מי ביטול השעורים מהחלם לזר ואין צדק אלא קלימה
 טעם וכן על השעורים: והא"פ שהשעורים נעשים דייסא והם היה אדם
 רוצה לחבל מהם היה כריך לנכך טורא מיני חמטת מ"מ שיקרא ביטולם
 בשביל המים ואין נמשכין אחר השעורים, ולא דמי למיה דעלקי דעק
 שיקרא ביטולם בשביל שירקוחו בלכך כיון שנתנו שירקוח טעם כהם טולכים
 אחר הטעם. ואפי' אם בשלו שירקוח לנכך מימיים לרפואה כיון של
 הטעם משלים אותם לאכילה לא נשחיתא ברכת המים בשביל זה שמנעלים
 טעם לרפואה ואין חמלה כריך לאכילה שירקוח:

זו ונשים יוצאין בזימון של אנשים כיון שמתכוין יחד דגשים מוזות
 לסתמן כל שקן דיוולתוהו בזימון של אנשים:

ישאלת מי שלא החמל וקטן כמה פעמים יוכל להחלל בהקרא.
 דע שיכול להחלל בהקראי כאלו. מבני סעיר שמחלל
 כשיטלה על לבו וכלבד שלא יתחנה מפי האזור או מפי עליה נזיר
 כחממה לוחו להקט משליו ולהחלל נזירו לששע:

זו ועל שנקרין לחוקק מתבב עבר הוא מתחמא שאימה נזיר הוא על
 הצוקק ונכול הוא איכא למומר שחא ייסעם וכפסקא חו"ט כמו
 נביל לחורי (ברכות מ):

יש ונראה לי שיש לטעור בלחון המנבוסים קולן ביה וחמורים עם
 לחון חפלה י"ו וקדושה: וחף לרבי יוחנן דלמור (ברכות
 גא) ולוא שיחלל אדם כל היום בני מילי ספק החלל ספק לא החלל.
 אבל שיכא דהפלה כבר אסור להחלל גימיה. והחזן מחלל להניח את מי
 שאינו נקי, והקבל יש להם לשחוק ולכין לברכה החזן ולומר אמן ובשאלין
 השעם בבית הכנסת המטוין לברכה שלים נזיר קרוב הוא בשניי שברכה
 שלים נזיר לנסלה כי נהקין ברכות לשלום נזיר לחמורם בעשרה. ובשאלין
 השעם בבית הכנסת המטוין לברכה שלים נזיר נראה כנראה לנסלה לכן
 כל אדם יבשה טמא כלו חזן חשש וזוהו וטוין לברכה החזן. ולכן בימי
 לחוחו יחדו משרה כעליון לטיות חדיר בבית הכנסת ולטוין לשלום נזיר
 מרשע ועד סוף. והמתמרים עם החזן נראה כקלות רשע:

ובברכה יולר וסרביית אי' חומר עם החזן בשחיקה וגם אם היה אדם מטיין
 לדברי שלים נזיר בשחיקה ובחלומה כנראה פנה לבו לדברים אחרים הכי
 הספוד כנראה כי הפסיק בחלומה ונכנס לבית הכנסת ומלא נזיר מחללין
 מקאשה

ויש אחר זמן כאלו הוא שבשם במתנתו אמתו שואלים בברכה המים.
 ובאזורי סב שאפי' הם שואלים במטוים בשמות חפלה. ובמקומן בדברין
 יתחלל מטוים כי נפי' במטוה כח ארטה לפי שם הוקף בך ארץ ישראל
 נבבל לבין שאלה והאכרם מה נלמוד שאין נקראין רבים אלא ארץ
 וזהו חמורים כומן כריך להם שאלה בברכה המים: אבל כחזרו כהם
 ומקומם שם לריכין בשמים בימות המדבר עון ופי' הם וחינם נקראים
 ארץ כפי פלמן כילקף כיוודים דמי וחמורים בשמות חפלה. וכדי הכחתי
 והדני ידוע שבחכמו שהיה ארץ גדולה מאד ורפעה וכל הארמה שמתאכנה
 מד הארץ סאלה חזרה ככלל מלם לריכות מעד בין פסח למנחה וברואי רבים
 הם ויטלים לשאל בברכה המים ולהכיר בהשמים כפי ארץ ישראל כחוק.
 וברואיו כי כפון אח לב הקבל לבלה קבל ממני דברי אלוים חיים גם אי'
 חרתי כי משאלה ולהכיר בבית הכנסת שאני מחלל בן הא"פ ששייח יוכל
 לשאל אפי' שאני יחיד כיון שטרך רבים הוא. מכל מקום לא רציתי
 לנפשו ולנפשו אצרות ולא שייח טהב כחל המועד כי לא הורגלה בך
 אלא שטרך שעה הוא מפני חלול שם שמים. וגם יש בדבר סוס קאם מתוך
 המועד. אשר בן רבי יחיאל ז"ל:

כל אלו הדברים נכונים והבירים כלם נכוחים הם למבין ורבים למאלי.
 דעם הדברים של טעם על קן חממתי שמי יודי הכסן כרבי משה
 הכסן אלוים: ישראל נבני יוסף נ"ט: יששכר אלו בן כרב רבי יוחיאיל
 כלי ז"ל: משה הכסן כרבי יהודה הכסן נ"ט: חן לפסקה על דברי
 רבוחים כי שפטים ישק משרב דברים נכוחים שלמה כרבי יעקב ז"ל:
יא ומי להחלל עם האזור כעשרה זמן חורה לתור חזן חפלה לתור
 וגם חזן חרמנו כ"כ חומטתו והרבה שעות או מבטלים ביום

בכסל חורגה חזן חפלה ונשלים אותה כשעה משפוח הכסלות ביום אלא
 ידי חנכית בחרה ובחפלה. וגם אם חזן חמיר חכם מחלל עם האזור
 ילמוד אחרים קל וחומר ממנו ולא יתעב על החפלה כלל ומתלוא בני כנסיות
 נעלות כי הם לא יודיעו לכך זכות לתור שחוק כעמוד:
יב ואמן שמוין אחר פסקוי חמרה יש לפשוטו אחר ח: העולמים שהיא
 סוף חפלה ולא אחר מהלל כהפחות. ובערביה אחר שומר
 עמו יתחיל לתור שחוק נרסה אחרתה שאר קריאה שמש. כדחין (ברכות
 פ"ק דף י"א) בערביה חומר שחוק לפישי וחמיר לארביה. וברכה כל יראו
 שיניטו נהקאם אחר קן כעסוי מחללין כנתי כנסיות על הדעות. ועטמו
 על הכר שכתב שאין חמורים אמן בשחיקה כדי שלא להפסיק בין
 בחלל לחפלה:

יג ומה גר' מלח מחלל שחי חפלות כל מנחה ככל יוס אם הוא סומך
 על הא דלמור רבי יוחנן (ברכות כ"א) ולוא שיחלל אדם כל
 היום כלו ככל החללה היה יכול לטעור כן. ור"י כהם הא דלמור רבי יוחנן
 ולוא שיחלל אדם כל היום כלו כיוט חוקא כפסק החלל ספק לא החלל
 וה"ק אינו חושש אם מחלל ממסך דחף אם החלל כבר מאי נפקא מינה
 חף אם יחלל כל היום כלו מספק ולא פליג חרדי יאודס אחר שמורא דלמור
 אם החלל ושמא והחלל גימיה והכר ששחלל כבר פוסק אפילו בחלומה
 כנראה ובי' חמירין (בפרק אין עומדין לא) יוכל יחלל אדם כל היום
 כלו כבר מפורש על ידי דיואל חזינן תלמיא ובי' - משמע דחזן לו לאדם
 להחלל יחד משלם פעמים. והא דלמירין בפרק מקום שכתבו (דף נ"ד)
 דליכא דבי יוחנן מחללין חפלה פעילת כהשנית לזכור מהאי טעמא
 דלמור רבי יוחנן ולוא שיחלל אדם כל היום כלו שאני השנית נזיר שהיא
 דוחה ליום השעורים ודאי להחלל ב חפלה נשילה אבל כל ימות הכהם
 נראה דרבי יוחנן מורס שאין להחלל יחד. והרב אלפס ז"ל כהם הא דלמור
 רבי יוחנן ולוא שיחלל אדם כל היום כלו מפרשי רבנן בני מילי בימור
 וחרישא דרשות אבל חרישא דרשע (אסור) וזכור בין חרישא דרשע בין
 חרישא דרשע אסור דקרייל חפלה כנגד חמירין הקטום כשם שאין כנזיר
 מביאין עולה נדבה קן. חן האזור מחללין חפלה נדבה אבל סיחיד מחלל
 חפלה נדבה שכן סיחיד מביא עולה נדבה כילקף חזן סיחיד מחלל חפלה
 המוספין נדבה שאינו מתחדד קרבן מוסף. ואפי' שאין יחד. מביא חמיר
 אלא מתחדד עולה כמו החמיר שביש עולה קרבנות מוסף ממי עולה ויכמו
 אם קן יחלל סיחיד ממי קרבנות מוסף. יש לתור מטוה דליכא גם
 חפלה כמסוף שאינם כהם נדבה. ומיכי קריא כמסוף שבה דליכא חפלה
 יחלל סיחיד נדבה. וכי חימת לפי שכתבה חן סיחיד מקריי נדבה. א"פ
 שאר החפלות לא יחלל יחד בשבה נדבה וריך לתור דחזן כפי נמי לפי
 דברי הרב אלפס ז"ל. ועוד כהם הרב אלפס ז"ל כיון דלמור רב יאודס
 אחר שמורא סייט שומד כהפלה וחזר שהחלל פוסק ואפילו בחלומה ברכה
 מתשרי ליה רבנן דרשיי משום שבה שבה החלל חפלה ועמד להחלל לשם חונה
 ואם היה גומר חפלה נמלא מחלל שחי חפלות של חונה והוי כמו שמקריי
 שחי חמירין בשחיקה ועובר משום כל חוסף בלכך פוסק אפילו בחלומה
 כרכס. וכנה אפי' רבי יוחנן מורס דלא אמר רבי יוחנן ולוא שיחלל אדם
 כל היום כלו אלא חפלה נדבה אבל חפלה מוכה לא חמר ורב הרי גזון
 כהם הא דלמור ר' יוחנן ולוא שיחלל אדם כל היום כלו חוקא על ידי חדות
 אבל בלא חדות לא. וביבא ריהס מאן דלמירין בפרק מי שמתו (כ"א)
 אחר רב יאודס אחר שמורא החלל ונכנס לבית הכנסת ומלא נזיר מחללין
 אם יוכל לחום דבר כהפלתו כדי שיהא חפלותו חמירין יחלל והם ללו

לקרות, אבל בשאומר אותו (ג) דרך תפלה ובקשה מתר. ומכל מקום אם אומר מזמור שלם (ד) אסור לשנות מלשון יחיד לרבים או להפך (טור והרא"ש פרק הקורא עומד בשם הרב רבנו יונה):

קיז דיני ברפת השנים. ובו ה' סעיפים:

א *ברפת (א) [א] (א) השנים צריך לומר בה בימות הגשמים וכן טל ומטר. יומתחילין לשאל מטר בחוצה לארץ (ב) * יבתפלת ערבית (ג) של יום (ד) [ב] ס' אחר תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל (ו) (ד) הס'). (הגהות ממוני פרק ב). (ה) יובאריך ישראל מתחילין לשאל (ו) מליל ז' במרחשון. (ז) ושואלין * עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל: (ח) היחידים הצריכים למטר בימות החמה (ח) אין שואלין אותו בברפת השנים אלא (ט) בשומע תפלה. ואפלו עיר גדולה כגונה או ארץ אחת בלה, כמו ספרד בכללה או אשכנז בכללה, כיחידים דמו, בשומע

10 SHULCHAN ARUCH

באר היטב

מן המנהג שאומרים ראה נא כענינו ושפן הוא במגלה צמקות: (א) השנים, צריך לומר ושבענו מטובך לא מטובה, הרא"ש ורש"ל וצט"ח זקנים כתב, קשהו בדרך יאמר מטובך ובקשהו בעיר יאמר מטובה, עין שם הטעם, ובסדר האר"י ז"ל כתב מטובה: (ב) ס'. כלומר בתפלת ערבית שמתחיל יום ס': (ג) הס'. כלומר יום שנקלה בו התקופה מחשבתו מכלל הסי' אפלו אם התקופה נוספת בחצי יום או אחר כך, רק שיהא קצת קדם הלילה, ולעולם ב' ימים בין התקופה להשאלה, דאם התקופה ביום א' השאלה בתפלת ערבית השניכה ליום ד': (ד) ובארץ ישראל. לפי ששם צריך לגשמים יותר לפי שגובהה היא מכל הארצות. מי שיצא מארץ ישראל לחוץ לארץ, אם יש לו אשה ובנים בארץ ישראל אף על פי שאין דעתו לחזור בימי הגשמים שואל בכני ארץ ישראל, מהוריק"ש והלכות קטנות חלק א סימן ע"ד. שמעתי מהרב מהור"א יצחקי זלה"ה ששמע ממהר"י מולכו זלה"ה שמהר"י גט"ו ז"ל וכמה גדולים אחרים שקלקו על מהוריק"ש שכתב ופרי חדש פסק שבני ארץ ישראל שבאו לחוץ לארץ כל זמן שבעתם לחוד בכל אותה שנה לארץ ישראל שואל בכני ארץ ישראל, ואם אין דעתם לחזור אלא אחר שנה או שנתיים כמו שלוחי ארץ ישראל, אף על פי שיש להם אשה ובנים בארץ ישראל שואל לחוץ לארץ, עין שם: (ה) בשומע תפלה. ונראה דלפי זה כל שכן שיש לנו לשאל מטר אחר ז' מרחשון חוץ ס' לתקופה בשומע תפלה פשצריכו לכה, דהא אפלו בתקופת תמוז דסימן קל"ה הם, שואלים בשומע תפלה. וכתב ט"ו, הא דצבור מטר להתפלל בשומע תפלה, הינו, כשמתפללין בלחש, אבל לא יאמר אותו הש"ץ בקול רם אפלו בשומע תפלה. והב"ת כתב קבלתי שלא

שערי תשובה

מוכח דברכה זו הקבצה כפסוקת תחילתי הגוף. ובכרפי יוסף כתב שפמה גדולי ישראל מרגלא בפניהו לומר כן, ומלשכב דברי הש"ס, עין שם. ובתשובת מהר"י מולכו כתב שאם צריך להתפלל על החולצה צריך בשומע תפלה, והינו, תפלה כפרוש, ובכפאנו במתשכה לכה, והכרפי יוסף כתב על זה, שמעתי משום רבנו קיישי שיהי מתפללים בברפת רפאנו וכן אג"ו נהג, עד כאן לשונו: (א) השנים. עין באר היטב. ועין בשלמי צבור, וברך שנתנו בלתי וא"ו והנון קמוצה, ומה שכתב באבן עזר שהשנים הוא טעות סופר, שדברי אומר חכף ותהי אחריתה, לשון יחיד, עין שם. ונראה דגם בנפש אשכנזים שאין אומרים ותהי אחריתה מכל מקום אין לשנות לומר שנותינו רק שנתנו בקמץ הינו וכן מהנהג: (ב) ובארץ ישראל. עין באר היטב. וכתב בכרפי יוסף, כן ארץ ישראל שיהי בארץ ישראל ב"ו חשון ושאל כמנהג ארץ ישראל ימים מועטים ושוב יצא לחוץ לארץ כיון שהתחיל לא

משנה ברורה

למדבר בנוכח: (ג) דרך תפלה וכו'. ויכול להתפלל (ה) על חולים ברפאנו, ויאמר, רפא נא פלוני בן פלוני רפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל. והני מלי שלא בפניו, (ו) אבל בפניו אין צריך להגיד שמו: (ד) אסור וכו'. רוצה לומר, אפלו אם אמרו דרך תפלה, ובשאינו אמרו דרך תפלה, (ז) גם להג"ה אסור אפלו פסוק אחד:

א (א) השנים. הנסח ושבענו מטובך [מגן אברהם בשם הרא"ש ורש"ל] ובסדר האר"י כחוב מטובה: (ב) בתפלת ערבית. עין בבאר הלכה: (ג) של יום ס'. כלומר, בתפלת ערבית שמתחיל יום ס', (א) ואז יכריז השמש לאחר הקדיש קדם התפלה טל ומטר בכדי שידעו לומר וכן טל ומטר, ואם לא הכריזו, אף על פי כן יאמרו: (ד) הס'. כלומר, יום שנקלה בו התקופה מחשבים מכלל הסי', אפלו אם התקופה נוספת בחצי יום או אחר כך, רק שיהא קצת קדם הלילה, (ב) ולעולם ב' ימים בין התקופה להשאלה, דאם התקופה ביום א', השאלה בתפלת ערבית השניכה ליום ד': (ה) ובארץ ישראל וכו'. לפי ששם צריך לגשמים, לפי שגובהה היא מכל הארצות. מה שאין כן בגולה. ואנו בכל חוץ לארץ בתר בני גולה דבבל אזלינו. כן ארץ ישראל בחוץ לארץ או להפך, אם דעתו בתוך שנה לחזור, שואל

באר הגולה

* בתפלת ערבית. כתב הח"י אדם בשם הפרי חדש, ודיעבד אם התפלל ושכח טל ומטר מוזני מעת לעת, ולפי זה כיון דאין תקופת תשרי נוספת אלא בני שעות או בטי' שעות בלילה או ביום, לעולם אין צריך לחזור בתפלת מעריב הראשונה, כיון שצדו לא נשלם ס' יום מעת לעת, וכן אם התקופה נוספת ביום, אין צריך לחזור אפלו בתפלת שחרית להתפלל קדם ג' שעות ביום, ובשנפלת בטי' שעות ביום ומתפלל מנחה קדם ט' שעות, גם כן אין צריך לחזור, עד כאן לשונו. והפרי מגדים הביא להפרי חדש וכתב עליו, ואינו יודע אם לקמץ עליו בזה, כי אין הלכה כאבי העזרי בזה, ועל כל פנים מתקב להתפלל ומתנה, בכטימן ק"ו סעיף א, עין שם. ובספר מחזיק ברכה פסק בהדיא דלא כפרי חדש, וגם הבעל דרך החיים לא הזכיר כלל שום נפקא מנה בין יום ראשון לשאר ימים, וגם מבאר הגר"א משמע לכאורה דפסיקא לה דאין הלכה כראב"ה בזה: * עד תפלת המנחה. ואם טעה במעריב ליל ראשון של פסח והתפלל תפלת שמונה עשרה של חל ונובר לאחר שהתחיל ברוך עלינו, שהדין הוא שצריך לסיים כל אותה ברכה, כמו שכתוב בסימן רס"ח, אינו אומר טל ומטר, כיון שגם הצבור אינם אומרים. ואם חלה השאלה ביום שבת, וטעה והתפלל של חל והתחיל ברוך עלינו, גם כן אינו אומר טל ומטר, כיון שהצבור צדין לא התחילו, והיחיד

מקומו, ואם דעתו אחר שנה, שואל במקום שהוא שם אף על פי שיש לו אשה ובנים בביתו, כן כתב הפרי חדש והביאו הפרי מגדים. ובספר ברפי יוסף הסכים בשם כמה גדולים לדעת מהר"י גט"ו ומהר"י מולכו, דכל אחד ישאל בכני העיר הנמצא בה, וירא בהפרי חדש, עין שם. ולכאורה מדברי הבאר היטב משמע דהם מורי דוקא באין דעתו לחזור, וצריך לענין בתשובת דבר שמואל ובספר יד אהיו, כי שם מקורם: (ו) מליל ז' וכו'. ובדיעבד אם לא שאל מתזריין אותו, ואינו דומה לערבית של ראש חודש, דשם הטעם משום דאין מקדשין החודש בלילה [כן כתב בספר ברפי יוסף. ובספר זכר לאברהם מצדד שלא לחזור בדיעבד וכדעת הלכות קטנות חלק א סימן ע"ג, וכמו בהזכרה, עין שם. אבל מדברי כמה אחרונים שראיתי לא משמע כן: (ז) ושואלים עד וכו'. כלומר, ועד בכלל, ואין חלוק בפסיקה בין ארץ ישראל לחוץ לארץ: ב (ח) אין שואלין אותו. ואף דאיתא לקמן בסימן קי"ט דאם היה צריך לפונסה אומרה בברפת השנים, שאני פונסה שהוא דבר הצריך לכל ואין בו הזק לשום אדם, (ג) אבל מטר יש בו הזק לשאר ארצות: (ט) בשומע תפלה. ונראה (י) דלפי זה, דכל שכן שיש לנו לשאל מטר בשומע תפלה אחר ז' מרחשון או בין פסח לעצרת במקומות הצריכו לכה, דהא אפלו בתקופת

שער הייזון

(ה) אליה וכה וכו' יוסף ויגן גבורים, דלא כהמחמירין דוקא לכלל בשומע תפלה: (ו) אליה וכה: (ז) פרי מגדים בשם הלבוש: (א) ברוך החיים: (ב) מגן אברהם: (ג) ר"ז: (ד) ב"ח:

הלכות תפלה סימן קיז

תפלה. * וימיהו אם בארץ אחת פלה * הצריכים מטר בימות החמה * טעה בה יחיד * * בית יוסף 1 תפנית 1
ושאל מטר בבכרת השנים, (אם רוצה) (י) חוזר ומתפלל בתורת נדבה בלא שאלה בבכרת
השנים (אבל אינו מחייב לחוד) (ו) (יא) (כלל) (בית יוסף בשם מהר"א והרמב"ן והר"ן סבירי להו כהרא"ש): ג *
י אם שאל (יב) מטר (יג) בימות החמה (יד) מחזירין (ו) וזו אותו:

חילין
קופת
חילין
אשון
ז (ח)
כננה
שומע

ח וקנים
ה הטעם
יום ס'
התקופה
מים בין
בה ליום
יא מפל
ה ישראל
הרוק"ש
ששע
זל סימן
זור אלא
ה לפי זה
תפלה.
הי שלא

רפאנו
שאל
אסור
תפלה

רש"ל
הלכה:
ז יכרין
ותן טל
שפלה
וצי יום
התקופה
ה ליום
ה הוא
ה דבכל
שאל
ים בשם
ה מיר
ז דומה
דיעבד
קלומר
פדנסה
תפלה
תקופת

ר"ן:

באר היטב

לשאל גשמים כלל שלא בנמן שתקנו חז"ל אפלו בשומע תפלה, אלא מרצין לפני יחידות וסליחות ואמרים פסוקים ומזמורים של מטר, אבל אין שואלין ומן טל ומטר בשומע תפלה, ושמעתי ששני גדולים הורו לשאל בצבור ומן טל ומטר בשומע תפלה בעת עצירת גשמים ונאספו לעמם באותה שנה, וחלו הדבר בדאטרחו קמי שמיא עכ"ל. ובתשובת הרא"ש כלל די סימן י כתב דאף בשבת שאין מתענין מזכירין י"ג מדות ואמרים פסוקים של מטר, ש"צ קאמר, אבל כל יחיד ויחיד רשאי לשאל מטר בשומע תפלה בלחש כמו בשבתנו, עין שם: (ו) כלל. ונראה לפי זה, בן הרצ"ל לארץ פשוטה ושאל גשמים בתפלה אחר ז' מרחשון תוך ס' יום למקופה שאין צריך לחזר אפלו אין צריך לגשמים, שגרי נקטת הגדולה משה משה הרב"ב סימן ג"ה, וכן כתב עלת המיד, ופרי חדש חולק וצריך לחזר אם אין צריכין לגשמים, עין שם. והא דכתב בשלחן ערוך הצריכים מטר וכו', הינו, ודקא לשנעצער המטר, אבל בלאו הכי מחזירין אותו אף על פי שהגשם במקום ההוא אינו סימן קללה, וצריך עיון. ומכל מקום בשעת הקציר לכלי עלמא מחזירין אותו, כגון אברהם: (ו) אותו. עין מה שכתבנו בסעיף קטן שלפני זה אם שאל מו' מרחשון ואלף מה דינו. אם נמשך בתפלה שבת והתחיל באותה חגון וס"ס בבכרת השנים ואז משנה ברורה

שערי תשובה

יסקי. ועין בהלכות קטנות חלק א סימן ע"ג, אם שכח בן ארץ ישראל לשאל מטר אין מחזירין, ומהר"י מולכו כתב דמחזירין, וכתב בשלמי צבור שלצאת די ספק יחזר ויתפלל בתורת נדבה ואין צריך לחפש דבר: (ג) כלל. עין באר היטב. ומהר"ש חלק ג סימן ג' הסכים להורב"ו וכן כתב בשערי נקטת הגדולה וכתבי יוסף ומחזיק ברכה בשם ידע אמת: (ח) אותו. עין באר היטב. ואם השי"ן חוזר על דאף בשבת שאין מתענין מזכירין י"ג מדות ואמרים פסוקים של מטר, ש"צ קאמר, אבל כל יחיד ויחיד רשאי לשאל מטר בשומע תפלה בלחש כמו בשבתנו, עין שם: (ו) כלל. ונראה לפי זה, בן הרצ"ל לארץ פשוטה ושאל גשמים בתפלה אחר ז' מרחשון תוך ס' יום למקופה שאין צריך לחזר אפלו אין צריך לגשמים, שגרי נקטת הגדולה משה משה הרב"ב סימן ג"ה, וכן כתב עלת המיד, ופרי חדש חולק וצריך לחזר אם אין צריכין לגשמים, עין שם. והא דכתב בשלחן ערוך הצריכים מטר וכו', הינו, ודקא לשנעצער המטר, אבל בלאו הכי מחזירין אותו אף על פי שהגשם במקום ההוא אינו סימן קללה, וצריך עיון. ומכל מקום בשעת הקציר לכלי עלמא מחזירין אותו, כגון אברהם: (ו) אותו. עין מה שכתבנו בסעיף קטן שלפני זה אם שאל מו' מרחשון ואלף מה דינו. אם נמשך בתפלה שבת והתחיל באותה חגון וס"ס בבכרת השנים ואז משנה ברורה

באור הלכה

נגדר תמיד אחר הצבור [מגן אברהם]: * **וימיהו אם וכו'** טעם דין זה הוא על פי תשובת הרא"ש ששמה, למה אין אנו שואלים בו' חשון ככני ארץ ישראל, נהי דאנן כתר בני ככל גריינן, הינו, בדין מן הדינים שחולקין בני מערבא עם תלמוד בבלי או בני חרץ לארץ עם בני ארץ ישראל, מה שאין פן זה תלוי בטבע הארצות, שבארץ ישראל היו צריכין למטר מדי בו' חשון, ולכן שואלין בו' חשון, ובני ככל לא היו צריכים לגשמים עד ס' יום אחר התקופה לכן לא היו שואלים עד זמן זה, ואם בן בארצות שצריכין לגשמים בחשון היה ראוי שינהגו בזה כבני ארץ ישראל לשאל בו' חשון, וכן אם מהג הארצות שצריכין למטר גם בימות החמה וכתבו ארץ אשכנז, שזכר שם הרא"ש שצריכה למטר גם מימי הפסח עד עצרת, כל דינים בתפלה כמו בימי החרף בארץ ישראל. וכתב הרא"ש שלא נתקבלו דבריו לפני תכמי דורו, ועל פי זה כתב הרב בית יוסף, נהי דלכתחלה לא קומא לן קוטה כיון שנתפשט בתפוצות ישראל דלא קוטה, מכל מקום בדיעבד אם יחיד טעה והזכיר בזמן וכו', אין חייב לחזור להתפלל אלא בתורת נדבה, וכוונתו יבאר דברי השלחן ערוך. ומה שכתב אם בארץ וכו', פרוש, לאפוקי אם אינו צריך למטר, כל שאין עליהם שם ארץ ביחידים דמי אפלו לדברי הרא"ש, פן מוכח בתשובת הרא"ש, והובא בבית יוסף, ואפלו בדיעבד אם שאל מטר בבכרת השנים חוזר, והלפא על הפרי חדש שפסק דעיר אחת צריכה מטר, גם בן בדיעבד אין חוזר, הא יש ראייה מהיהא דבני גינה להפקה, אם לא שנחתק ונאמר דמה שפסק שם בהרמב"ם ע"י יוסף, הינו, רק לענין דלכתחלה, אבל בדיעבד אפלו בבכרת השנים, וצריך עיון: * הצריכים מטר. משמע קצת מלשון זה ודקא לשנעצער המטר אבל בלאו הכי מחזירין אותו, אף על פי שהגשם במקום ההוא אינו סימן קללה. ולפי מה דמשמע מתשובת הרא"ש ששפנו מקור דין זה, המדינות שצריכות מטר בין פסח לעצרת באשכנז וכוונתו, אפלו בסתמא דיניהו כמו בימי החרף בארץ ישראל, ונהי דלכתחלה לא קומא לן קוטה, על כל פנים לענין דיעבד אין לחזר, וצריך עיון [מגן אברהם] ופתיחת השקל, ועין בספר זכר לאברהם שכתב דלא יכנס בספק ברכות. עוד כתב שם, דהוא הדין לדין במקומותינו דאנו צריכין מטר בין פסח לעצרת דאם טעה ושאל או מטר דאין צריך לחזר, דכפי הנראה כל המקומות הללו הקרובים והרחוקים הם צריכים למטר ונהי לה בארץ אשכנז וספרד וכתב הרא"ש, עין שם. ומדברי הדרן החיים ותיי אדם משמע דסבירא להו דדקא קשההו עצירת גשמים, אבל בלאו הכי חייב לחזר ולהתפלל. ונראה לי דהוא ספקא דינא, על פן יחזר ויתפלל וינתנה, אם לא יצאתי ידי תפלה עד עתה תהא לחובה, ואם יצאתי תהא לגדבה, וכדלעיל בסימן ק"ח סעיף י"א וכמו שכתב באור הגר"א בסימן זה ושם, דספקא דינא הוי כספק לו אם התפלל שבסימן ק"ז סעיף א, עין שם במגן אברהם. והוא הדין בכל זה אם טעה ושאל מטר מו' מרחשון ואלף מה דינו ויתפלל כהרמב"ם, ומבאר שם בהרמב"ם ע"י יוסף, ע"י סיני כ"ל. והכל מה שטעמא, כי בכרפי יוסף ובשערי תשובה פסק דביעבד אין צריך לחזר ולהתפלל כהרמב"ם, ומבאר שם בהרמב"ם ע"י יוסף, ע"י סיני כ"ל. והוא זמן גשם, אף על פי שאין עתה צדף לגשמים אין לחזר ותפלה בשביל זה כיון שעל כל פנים אינו סימן קללה, והוא כסברת מגן אברהם הג"ל. ומדברך החיים ותיי אדם ועוד אינה אחרונים משמע דלא תפסו זה הסברא דינא, אם לא שיש עצירת גשמים בהדיא. על פן נראה שייעשה כדברינו כ"ל: * טעה בה יחיד וכו'. נראה פשוט דהוא הדין א דברי הרא"ש ויש לסמוך עליו על כל מקנהו כל הצבור שם, אפלו הכי שפ חזרו, דאין להם שום מקור לזה. ועוד ג, אבל חיובא ליכא אפלו בצבור, ונר: וכדלעיל סימן ק"י, לענינת דעתי לא חזרו, דנסח הברכה כף היא: * ושאל ולהתפלל. ולקאורה קשה, דהא הטעם הרא"ש שם כדנאיהו דמזוהר שזין בנה מצצרת ואילך כמו בארץ ישראל מפני גמי בנה עד עצרת ואם פן משה נפשוך אפלו ארץ אחת פלה הצריכה מטר ז דנהשלחן ערוך פירי בנה שכתב ומיה דאם הוהי טל במקום גשם אין ז

Aruch Ha'Shu"ach סימן תפלה

ד ואנן בני חו"ל בחר בני ככל נרריין כמו בכל הדינים ואף ע"ג דלכאורה אין זה ענין לדינים וכבר כתב הרמב"ם בפ' המשנה בתענית שם הדבר תלוי במדינות בהזמן שצריכין למטר וא"כ כוונת סריטת אייראפא שזורעין אחר הפסח היה לנו לומר מל ומטר בקיז ודרי בחורף אין אנו צריכים למטר כלל וכבר האריך הרא"ש בתשו' בזה ולא דמי ליחורים הצריכים למטר שאומרים בשומע תפלה כמו שיהבאר דלאו יחידים אנן אלא מדינת גדולות ס"ם כתב הרא"ש כעצמו שלא נתקבלו דבריו כלל ע"ש וכאנו יצא בת קול לעשות ככני ככל וכן מכואר מדברי הרמב"ם כחיבורו בפ"ב שלא כתב כמו"ש בפ' המשנה ע"ש וכך מתהו דרוהינו בעלי הש"ע וכן הלכה וכל המפסק בזה ראוי לעונש ועד פתי שואלין עד עיו"ט הראשון של פסח ומשם ואילך פוסקין מלשאל [עמנ"א סה"כ]:

כמו שכתב מהר"א דבאמת נראין לו אם רק יחיד שאל טל ומטר שלא יים שכתבו דדקא יחיד, אבל ש"ץ ילתפלל, וכדלעיל בסימן ק"ז סעיף ארץ אפלו הוהי אינו לו הכי אינו מצד לחזר ונמשך שם לדידה, כמבאר בתשובת זם הדין של חנה של מוריד הגשם הזכיר עד פסח מחזירין אותו, הכי ת ו, דלדעת השלחן ערוך בהנזרה, ז מה שכתבתי אודות זה, או אולי סעיף ג, וקומא לן שם בסעיף ה דא: * אם שאל מטר וכו'. עין

12
R' CHAYIM
SABBETAI
(1557-1647)
SALONIKA

תורת חיים חלק שלישי סימן ב ב

אף שלא נתגלה זקנו ויודך לפני התיבה כאופן דנתגלה זקנו
מאניא בין לקבועה של שאר ימות הסנה בין ליוודך לפני
התיבה כמענין זכרון שכן על כרחיה ברית דקתני נבי תעניות
זקן חייל אלס למנוח מן המוכח אבל לעיכובא כתיגולא זקנו
קמי כתיגולא כתיגולא דפ"ק וחולין ועוה דברי הלמכס מזוקרין
אמנם איה שיש לי לשאל להטור א"ה זל כה תעניות
שלאמיט לגמרי תכלית זקן השנוי בכתב ולא ידעת למה וחולין
שמשמש זקן דברייחא זה שקנה אכמ"ל שניהם בשכס וחכמס
ולכר כחכ חחלה רב תעניות מעמישין להם מי שאמר להם
לכרו כיכושין זקן שהחם חכס לא יהיה שם זקן מעמידין חכס
לא היה שם חכס מעמידין החכס שכיניהם ואם היה זה ראוי
וזקן להחלל עמוד להתחלל בו מ"ב כעיקר הדין ברדון
זה של ש"ך הל"ל הדין דין אמת וברוח הוא שכל של ראינו
שעשה תמו שלמה שראוי להעבירו ומה גם שעוד היום עושה
מאורה כסתם יום ח"ג ראינו דרכה הוא וכתב הרמב"ם בת'
מאכלות אסורות שכל שאיכתיב מהדברי תורה באכילה אע"כ
דשיח בהנהא אסור לעשות בו סאורה וכל שאיקרו באכילה
מדבריהם אותה לעשות בו סאורה מ"מ י"ז דכין דסתם זכס
אסורה אף בהנהא ולא מכשילה לרבות דל"ל רחין חילוק מואן
הקודם לומרנו זה אלס אף למ"א שתיב הטור זה ס"ך ב'
מדשכס כס"ד שכתב על שם הגאון דזמן זה אף אסור
הנאש במק"ש של גוי בין שלכו דגויים בזמן הזה אף רגילים
לנכך בו וכל מלטה לזה ה"ה מהדל"ס א"ס הרב מחר"ל לור'
חבוב אל בתשובותיהם וז' ההכו ר"ל לוסיק עלה דדוקא למשרי
בהנהא אם נע"ה בניו בין שלכו או לרוב לקבל מוכותיהם רהוי
במנין מידם אבל לעשות סאורה לקבות ולמכור יד דכל אכפין
סוונ דראוי להמיר ומעולם לא נשמע אר"ס מלא לכו לכך
בר"ל הדברים ז"ל הדבר פשוט כמ"ס החפ"ס אז ר"ס ז'
זק כל של ראינו שעשה תמו אף רחוי להיות ש"ך רחין הכל
שון כדאי כמני האקום כ"ה להוציא את הדברים ירי חוכתם
נאם הצעיר חיים סכ"ה

סימן ו שאילה שלחו תתם שאר רחוקה ממלכות
בראזיל סגור מקום רחוק מהקו הסנה
לצר דנוס סקוטס הרומן גבוה שם עשרים מעלות ויותר וקוטב
כפני נכאר להם תחת האופק עשרים מעלות ויותר וימות
הצב וכל סדר זמנים אשתנה שם מקין לחורף שימות האמה
להם מתשרי עד ניסן וימות הגשמים מיסן עד תשרי והגשמו
הם צורך להם מיסן עד תשרי ומתשרי עד ניסן אין להם
צורך בהם כאופן שלצורך הזרעים ולשורות האלנות נדיכים
גשמים מיסן עד תשרי ומתשרי עד ניסן אין להם צורך בהם
וגדולה זואת שאם יתון לקם גשמים מתשרי עד ניסן הוא רש
להם הרבה שכינות שאין אור אותן מקום טוב כמ"ס מקומנו
אלחנו ושכ"ן צפון א"ס ויחי גשמים מתשרי עד ניסן ורטיב
האור ונהפך לחולאים רעים ואפ"ר לו הסכות רונ"ס לטות
סר חפלה כענין חללה והזכה ולשאל גשמים מיסן עד
תשרי ואלא לשאל מתשרי עד ניסן וכן כסזכרה להזכיר
בשמוס מיסן עד תשרי ואלא לשאל מתשרי עד ניסן על כן
יורט מורנו א"ס הדין עשהס וכאורו נראה אור

תשובה הן אמת כ"י טרודתי רבן מכמה פנים ומה גם
בערנו זאת חמת בר"י מלכות שבתנו עלי על
נאורנו

ובל זה להווא המלתא כו' לע"ד למוס ד"נא חפ"י האק"ל
בענין משא ומצן כסתם יוכס לטאת ולתת כסתם אס לא כמקום
אשר התיח ח"ל כמכוא כנו"ד סו' ק"ד וראוי להעבירו עליו
שע מיקרי חת' ההתראה ודטיח להווא עובדא דכתב עליה
הר"ף זל הוכחא חזרתו סס בסוף ס' הכל בו על ש"ך המנו"ח
עבין דכרי נכל' וכוונא כהן בגון שמינן כסרי תעורר ממת'
קידו שלא לעשות כן ואם אינו סומע מהקין אותו ועליו ועל
כוותו נאש תכח על' בקולה כו' ה"ה קמן כשיב דכל ק"ל בעיני'
הבריות לרין כשירי העובד אמר דרשו' לסקלו כו' ס' במק"ל
כאובור חמור מ' בריקס זל ומה גם בקרמתי הרעה אשכ'
הקרים לעשות עבירה סמונה הסכוארה כמסק דדלא' לת דק'
קר"ב כסס דמילתא דפשיטא ה"ס כועל הצבור מוסל להעביר
קפף ומיד אחרי אשר נתקבל עליו ערות כזה ויחזרו הטוב'
סבבבור כחכמס וכמעשים טוב' ול' ועובו עוד לכסלס להעביר
לפני התיבה אותו האיש אשר פי' ה' וקבנו וכבר ידוע מ"ס
הראש בהק"ל ככלל ד' כס' ה"ה קריחא הרב כמ' כמ' ה"ה ז"ס לכך
טוב וישך הוא בעיני ה' ואשכ' כו' ועבירו את ה"ה הזה עת'
אשר יסוב מחטאתו א"ס חטא הן כל זאת דקתני בתלמי' ס' פכית'
בדברי אלה הרבני' האיני' מסדי ארץ כו' לקס משפט הגאולס
קי המנפת דבריהם המסר והופש כמקרה' ווסף חדרל'
קרבן ב' ראיהו דברי ה"ה י' קדונו כמשר' והושע
ק"ו כמ"ס בענין ה"ה ה"ה וכן אמת ב'
הדברים סכואר' בכפרי' אך זו לכר' אומר כמ"ס שאל על דברי
הרמב"ם שכתב בת' תענית עגרי' הש"ך שיהיו ככ"ו וכני' בות'
וכל הכלוים עמו ריקס מעכרו' דמנא ליה הא לוק אומ' דבראין'
לו דברי הק"ב ז' דק' דרש' נבמ' מאי פרוק נאה שלא ינא'
על"ס רש' בילדותו ללו' מכח יתורא הוא אלא משמעות'
דקחס פרוק נאה היום שיקר זמנו ותוקמו דקיינו ככמות'
קיה נאה ולא ינא עליו ש" וקכו כתבו התום' על דברי הגמ'
ול' פי' כשעמר על פרוק אפי' כשהיה כחוק היה נאה בני' ש'
נבעין זה כתב רש"י ז' וכן גרין שאפ"ס בילדותו לא ינא עליו
ש" כ"ס בוקמתו וא"כ על גרין ב' בינו מעפרות דאמרי' סיינו'
על כני ועל בני ביהו זבס דיוק מילת בתו ריקס דהיינו בני'
נבנותיו וכל הנלוים עמו שכל זה ככלל כולל ביהו כמו שכתב'
ג"כ הח' הפוסק ז' וז' זה חמת' אמנם כמה שדקדק רש'
קשתנה זקן משאר הפנאים ד"ר מדברי הרמב"ם דקין א"י לא
למנוח מן המוכח' לא לעיכובא ומ"ס משאר תנאים כל ראיכה
למימר כדרא' שרתי אכפ' או דהרמב"ם נקמתו כהנא ברייתא'
דמעניות כגרתת התוס' דתנא און אוריון לפני התיבה לא זקן
ורביל ומי שנתמלא זקנו והקשה הח' הפוסק בר"ו דלריהו קשיא
ד"ר רחמי זקן אפי' אקתני שנתמלא זקנו ולר"ד כוה"ה
דזקן למנוח מן המוכח' ולעיכובא מן שנתמלא זקנו
עוד יר' לומר משום דהנין ככרווק' כמ' ס' דחולין כתיגול'
זקנו ראו' לעשות ש"ך ולירד לפני התיבה וכתב הח' הפוסק'
סרכיו ה"ה ק"ס ברבדי' הרמב"ם דש"ך קבוע קרי למתחלל'
כתערבו כו' ולר"ד קמובן מקבדי' ק'וס' פ' קקורא את המנילה'
עוקר וחולין וס"פ לולכ הגול' דברית' תרתי' קתני ש"ך ויורה
לפני התיבה ומקשרי' תוס' דהיינו ש"ך קבוע כשאר ימות הסנה'
חו' וירד לפני התיבה כמעניות ויה' דכהנהו גרין כתיגולא זקנו
אבל כקקראו בעלמא כשאר ימות השנה מי שהביא כ' שעת'
4

תורה תיים חלק שלישי סימן ב

וצארכו והעיר ככוכה ואין קירי לחפש כספרי המוקדים לאשר
 עם לבנו אך לרשת העוהאל אומר בקיבור מופנה כפי מה
 שרשום בזכרון בעיקר הקין לכר התחלת הכל אום שכבר נווע
 שבכת הראש ול כתמו עשירית כלל ד' והוא שדעתו כוטה דאף
 כמות הממה בזמן שהוא צורך להם לבטח והם רבים שואלי
 על הדפתי בכבר השני ואע"פ דאחרי כבוד וכו' דרעניות
 לאישו ניומה שהיה צורך להם מיטתו בתקופת תולדות ואילו
 לרבו והסיכ להם ביחידים דמיתו וכמוע חפשי רווחק החם
 שהוא עיר אחת אבל ארץ אחת כגוה כמו ספרי ככללה און
 חשבו ככללה הם נרכיזים לטוב וכו' להם לטאל בכרכת השני
כפי צורך להם והביא דבריו הטוב חורא חיים לבסוף און
נגס רנה הראש לפעם דברי המכנס און באופן מקום לרכיו
 ונה שכלי רוב והשעה כתכ עלה דההיא דרבי דאמר בשבועה
 כדן חסון שואלים על הגמסם ואלה הלכ כלל וכל וכל וכל
 אלא באל ובארנות שאינם באוהם כן אכל בשאר ארצות
 גריבה להיות האלק בזמן שהם נרכיזים לבטח בלוח האהד
 ונעשו אותן זמן באלו סוף און כרמון ואם יתנו הגמסם תלדי
 אחר אותן זמן גרדי להתקנה כמעט כפי זה לפי שיש ארצות
 און מתחילים הגמסם אלא מקיים נש ארצות סהיו כמדת
 הקין והגמסם אינם להם טובים אלא ממתים ומארכים
 ויהי וישאלו לאשי אותי הקוסם וגם כמדתן והלא זה עקר
 ואלת ע"כ ובחבורו כתב מטכה ויום כמדתן שואלים
 הגמסם בכרכת השני כל זמן שמוכר הגמס כל ארץ ושרא
 אכל כשנער וסוריא כו' גמסם הגמסם כיום שיש אחר תקופת
 תכרי מקומות שהם נרכיזים לבטח כימות המה כגון אידי
 חים קוסקים שואלים הגמסם בעת שצריך להם בשנת תפלה
ובת הראש על זה לפעם רהטא ממנו ספירוש המס סותר
למה שכתב בחבורו כי בפירוש המטה כתב וקאה הא צות
 גריבה להיות האלה בזמן שהם גריקים לבסם בלוח האהד
 ונעשו אותן זמן כאלו הוא דבר מלתו ואלת שואלים כככת
 השנים ובכבורו כתב שבלי תוס' שואלים כשמוע תפלת
 והמקום בדבריו יקראם מקומות כי בפירוש המטה כתב
 ארבות למי שיש חלק פון ארץ ישראל לכל כן שאין בקראים
 רבים אלא ארץ אחת אומרו כמות הקרא להם ששם בכרכת
 השנים אכל כמכוון פתק ומוקמות שהם נרכיזים בשמי כימות
 קמה כגון חיי הים שאינם בקראים ארץ כפי עמם העסק
 כיתרים דמו ואחרים בשומע תפלה ע"כ

ולו דהיש ופעוט אל פירוש זה לרברי הלמכס דחוק
מלב דכ"ה הא הנה ליה לפירוש וכתבו קל מדידות דפון
 בהזכרה בין בשאלה בכרכת השנים מתפלת המוססין של יום
 טוב א' של פסה ואין מוכרין און שואלים אלא טל
 שהיו כזכ וכל כל ימות הגמסם אומר בכרכת מקוריד הגמס'
 וכימות המנה מוריד הטל פן ומתפלת המוססין של יום הא'
 של פסה אומר מוריד הטל הרוי שכתב בהזכרה שכתפלת
 המוססין של יום הראשון של פסה ואין אומר מוריד הטל ובני
 שאלה בכרפת העשם כתב אז ימים כמדתן שואלים את
 הגמסם בכרכת השנים כל זמן שמוכר הגמס כל דה כל זמן
 שאינו מוכר גמס דהיוו מתפלת המוססין של יום א' של פסה
 טוב און שואלי גמס בכרכת השנים ואם אחת לא ליסתמי
 לומר רש אחר תפלת המוססין של יום א' של פסה מוכרים

סנה

MT

106
 + says M
 say, Luke
 etc

תורת חיים חלק שלישי סימן ג דה ג

אם הוסיף מחזירין אותו ע"כ והבא הוא להסד שמשעה שפסק
 להזכיר כל שהוא ממוספין של חג ואחר חלו סימן קללה
 וזהו אם הזכיר גס בכרבת. הסנים אין מחזירין אותו
 וזהו חכמה לענין פסק דריבא כדון ריבן כפי מה
 שהוגדר שלא היו אלא קנת וחורים. שנתאספו בעיר אחת
 ולא הכעו למה שבר מקברו הרמבם דכתבא אלא חף לרכבו
 הראש שהיה נוטה כו' הרי כתב דדוקא כלין חמת כולם כתב
 כדבר ככללה או אסכב ככללה אבל בעיר אחת לכד חף בעיר
 גדולה כמו לכוה אפי' כבמרה דלא יסאלו אלא כשמשעה הפנה
 ומה גב דחף הראש ככה כתבסכה הרי שלא קבלו דרכיו וגם
 לא רבה לעשות מעשה. לענאו ונתב' וזו נראהו כי הענין את
 לכ הקלל לבלתי קבל ממי דרבי הללים חיים גס הרי חורתי
 כי משאלו ולהזכיר כבית הכנסת שהני מתפלל בו אפי' מי
 שהיה יכול לשאלו אפי' שאר יחיד כיון שצורך רבים הוא
 לא רבתי לעשות הגדוה' הגדוה' וכל זה לענין ימות החמה
 שהיא חמת הפסח עד חג הככות שאין להם להזכיר ולשאלו
 גסם בכרבת השנים אר' אם גריבוס. גשמים וסאלו כשומע
 תפילתם עומן חג הככות עד חג הפסח כפי מה שכתב בשלה
 שהגשמים רע להם ושריא לרבי חוליו. ורבי אין להזכיר ולא
 לשאלו כלל גסם כפסח אופין כל שהוא רע להם כפי הרמבם
 זל כפי המנהג והכי נמי אמרו גמ' כפי התקנות אר' אם
 אר' ויחזיק הלכה כר' אדור' וכו' וכו' אר' ויחזיק הכי והתקין כו' ואלו
 הלכה כרב כו' פ' ד' לא לא הטיח בא' לא ולא כו' מהו שכתב לרבי
 דאית לן פירי כדכרס פי דלכלי ככל אר' לאו תבואה ופירות
 בשדה כל תשרין אין מוכרין. אפי' דרדוהו נמי אית לה עולי
 רגלים כי קאמר ר' יוחנן כזמן שאין בית המקדש קיים השתא
 דאית להכי הוא לא לרדוהו ולא קשיא באר' כומן טכ' קין
 כיון כומן שאין כ' קו' כל מכל זה כל שפסקו מחד הגשמי
 אין שואלים והכי נמי אמרו דכמו הסוכות שז' מטר ככומס
 יט אחריו ולא כראשון. כמו כהן הפכה משום דמי' הגשמים
 פי קללה כימים הראשונים של חג בבל' הדברים שבר
 שאלות. ומתן הרי כשלא אין להם להזכיר ולשאלו גסם ככרבת
 השני בכל השנה מטעם דכתיב אלא אם יטברכו גשמים צמות
 בקתה מפני ואר' ופלו כבית הנלעד. הנער חיים שבת
 ג' יפן. ד. בברה' שנהגים בכרית מילה שאין מולין על
 ככתוב בשוליו הלקט הכיחו הרב כו' כפי קל' עור' אר'
 שבוים המילה אין גופלין על פניהם. כאותו ב"ה או לא יראה
 אבו הכן בעיר אם גופלין על פניהם. כאותו ב"ה או לא יראה
 הדבר פשוט שאין גופלים על פניהם שבתן שהולכים הקרובים
 שם ומהתפללים ככעומות הקדושה והקדשים. ושאר התפלה בעד
 מנת הטלה להיות כי המצוה הזאת ראו לשמוח עליה וברתבו
 כפי ר' אליעזר דקולה רשכב' אומר כל' מונה שחבלו עליהם
 כשמהו כגון מילה דכתי' ואין ז' חם עושים התלה בחור
 רב ערין עושי' אותה כשמהו ואין ז' חם עושים התלה בחור
 אותו כ' והנה מעשים כלל יום בעירנו זאת חף. שאין אבו
 הכן בעיר וגם אין מלין אותו. חינוך. פכ' ה' אלא כתוך ביתו
 על אבו הכן והולכים קדוהו לכ' ומתפללים כנגינות פנהו
 ואין גופלין על פניהם וזה מנהג פשוט ולא יתן להכתב בזה
 מרוב פעויות גסם הנער חיים שבת

סימן ג' עיר אחת קתין כה' ד' כתי' כלכו' והמה
 כתובים ככנסים כראב' א' של הארץ
 ידה ובה' ג' חכמי מרכיבים מוכה וז' סימן קלמן הה' חזון
 מחכה היחורים בית ח' מיומרת להתפלל לעובדים זככי סהיו
 באים מחזון לעיר להכתיר בעיר והיו מונים בתוך ההקדשים
 והכית הקוף קימה קרובה להם והיו מחפשים שמה דרך ערבה
 להתפלל שם עד פלחה זמן בתואכה ועילה שחמרו קנת הצני'
 מכני ושרא שהערלים הקובנים במקום הקוף אצל הכית הנז'
 שהיו רובי לקחתה ולכנותה מקום לכית תועבות עד שכתב
 זה קס חכם ח' מאגשי הארץ ויקהיל אליו קנת חכמי' מכל ד'
 קהילות הכז ואסף אותם כדברים דכיס המונחים לבו ג' א' אם
 מליכו להתפלל עמו בכית ההוא כד' שלא תחרב ויהיו גוים
 מרדדים שם וישמעו אליו קנת חכמים שנים שלמה גרברים
 מכל קהל וקהל מר' קהלו הנז' כל איש אשר היה לו תגר וקטטה
 בקהלות הנז' ויבכו ויבכו הבית ההוא מחדש והחכם הנז' היה
 להם לראש ולקטין ומתפללו שמה זה זמן רב וכל חכמי העיר
 היו מחריטים וזהו הברו עמיהם מחומ' וחף כי הרכר קיה קשה
 בעיריה' להוסיף בעיר קהילתה וכל אפי' העיר היו מחזירי
 על הרכר' ולא יתן העולם וזהו חזון קהילת ההלכות לא דכתי'
 עמיהם מנוב' ועד רב' ויהיו חיים אורע מקר' בלתי טהור שכתב
 לרבי יט' ח' קהילתה וזאת מתאום נא' והנה כעברתו
 הקדש קהילת כרמותיה שהיה בנין להם כי כפי דתם לא יוכלו
 תיחורים גבנות בית קהילת והם בלתי ולא חמל כיום ההוא
 על שמהכ בעמו ה' ד' כמעט הוק' הוליס כל ה' כתי' ככסיות
 סבפור הישנים לנ' ה' שהיה להם אברכי' רחמי' עזרם ועו'
 שחוריות ופנוריס כתבטלה הגורה והיה ועפ' לא הועיל לבמד
 כי ה' מהר' כתי' כנסיות הישנות סגל חזין פותחיו גזר' וגמר
 שלא יפתח לעולם וען היה קנת' סכני' מפוארת עד שכתב
 סגור הקהל ההוא זמן זה ער' ועת בא' ה' לאלה' בעיר' הזאת
 ואקר' שהלך מן העיר ויהיה העיר ככלכלו קמו קנת חכמים
 ופחתו קהילת הכבוד ועכ' עתה מחדש פנים חזרת הגר' אותו
 דין אחר סכני' והנה היום כגור וכל זה מסיבת הריבית הקהל
 קהוא והנה קנת בא' הגולגלי לעיר ההיא הנה כל היהודים
 הלכו למו אים לדרכו פכו מהם כרחו אל כפס' מחזון לעיר את
 חמד יהיה שמה הרוח ואם לא יכלו להמלס מחזון לעיר כסגור
 כשכר העיר ויטבו קס זמן מה עד שהחייב' להם וה' לאלה'
 הנה לרכו ונתקכו היהודים הנשארים בעיר ויאספו בקהל
 א להתפלל שמה כי כשארז מעט מהרבה והתפללו שמה כלם
 כאחד זמן קט עד שריחם העל' הארץ והיו האנשים הקטורים
 והמפורים באים אל מקום אהלם ככתלה ואז הכביחו כלם
 לשתוח' ה' קהלות השונות ולהתפלל בהם כימי קדם וקר' עשו
 ובעת ההיו החכם הח' מן הג' המרטינו חור' בעיר לא היה בעז'
 כי עקר דירתו מן העיר ככא ה' לאלה' וזהו מחזון לעיר הוא
 וכיתו והחכם הא' מן הג' הוק' גר בעיר כי ביתו וכינו הו'
 מחזון לעיר שהכריחו' בעת בא' ה' לאלה' והוא היה כתוך העיר
 כאורח. נטה ללון והחכם הח' הג' היה מולה ומוט' על ערס
 דו' לא ושמע ולא יבין כל' העשה בעיר כי האריך את חוליו
 קרוב לה' חלופים כחול' ככר ואז באותו הזמן החכם הד' של
 הקהל החדש ההוא יתגרם היה מושתלל להכב' ולקחת
 כזוקה ח' אכ' קהלות הישנות כבעיר על חוקם הכ' חכמים

בשם הגאון ר"ש סלאנע נ"י, — נראה גם
 בעיני בדברי האשל אברהם כאשר הצין הג'
 ר"ש דכונחו של הא"א רק על השאלה כמובן
 מדבריו שיאמר וז"ל של הא"א בסי קי"ז, "מכל
 הנ"ל משמע כל שיש נזק בגשמים אין שואלים
 מעתה אין להם לשאל כ"א בשומע חפלה
 הלא יפרש הא"א כי רק על שאלת על ומער
 ידבר, (והספר ח"ח לא נמצא פה במדינה),
 אבל בעיקר הענין שאנו דנין עליו לעי"ד לנו
 מסתפינא אמינא דפסק הרמב"ם ותורת חיים
 והאישל אברהם אינם רק במקום שזיקו הגשמים
 לכן דבריהם לא חחול כלל על מדינה
 אויסטראליען, לא מיני ולא מקלחן, ונברר
 דברינו, הא"א יאמר במקום שנשחנה העתים
 וימות הגשמים מניסן עד חשרי, ומחשרי עד
 ניסן אין לריך לגשמים, וגדולה מזאת שאם
 יעבור עליהם הגשם בזמן ההוא רע להם
 הרבה כו' שם עכ"ל הא"א

ופה במדינה אויסטראליען שימות הגשמים
 ג"כ מניסן עד חשרי ללרכים הגשמים
 מאד כידוע לכל, ובלתי אפשר להחקיים
 מבלעדי הגשם, ומחשרי עד ניסן שהם ימות
 החמה פה, (הזמן שכבה"ג מזכירים ושואלים)
 ג"כ הגשמים עוזים ומועילים ליבול הארץ
 ולבריאות, כאשר אנחנו רואים בעינינו זה כמה
 שנים, כי כן עבד המדינה פה, ולמה לא
 נזכיר ולא נשאל כבה"ג (ולחוק הוא בעיני
 כל מבין וחלמוד דברי הטוענים נגדי באמרו
 לו ח"ו ירדו בשפע רב גשמים מחשרי עד ניסן
 אזי יזיקו ליבול הארץ ולבריאות, האין זה
 לחוק? הלא לזה העביע הקב"ה לבל ירדו
 בשפע רב מחשרי עד ניסן) וגדולה מזה אנו
 רואים בכל מדינות אשכנז ורו"ש ועוד במקומות
 שאין לריכין לגשמים כלל בחרקף, כידוע שהארץ
 נקפא שם מקור הגדול השורר שם בזמן ההוא,
 וכאבן מים יתחבאו, וכן ארץ מצרים אשר
 לא עליהם יהיה הגשם ולא להועיל להם כלל,
 ובכל

על המנהג באויסטראלין ומי הוא מורה במנהג,
 ושמעתי שכבר הורה להם זקן ויושב בישיבה
 ה"ה הרב הגאון מו"ה שלמה הירשל זללה"ה
 שלא לשאל ולא להזכיר, ואחריו קם אצמו"ו
 זללה"ה והורה כמותו והלה א"ע באשלי
 דבריו ה"ה של אברהם אשר הורה שבמקום
 רחוק מקו השום אין להם להזכיר ולשאל
 גשם כלל, ומ"ש הרב מו"ה משה ריבלין איש
 ירושלים להר"ר וואלף דעווים שמש"ב אשל
 אברהם להזכיר ולשאל כונחו רק על השאלה,
 במח"כ זו עשות כי עיינתי בספר שו"ח
 "תורת חיים" אשר עליו חמך האשל אברהם
 יסודותיו והוא נחיה לעומקה דדינא, וברור
 שכונחו הן על השאלה, הן על ההזכרה, ועוד
 יגשתי ונפשתי בספרי שו"ח של אצמו"ו
 הרה"ג ז"ל הנכחבים בכחב ידו ולא מלאתי
 חשובה בעיני זה, ולכן אמרתי שאין מן
 הרצוי להחליף המנהג אשר נהגו בו במדינת
 אויסטראליע משנים קדמוניות, ועוד חזון למועד
 בעזה"ה, וע"ד הי"ש רו"ס של יאמאיקה
 המנהג שהדיין ילך לחוס על החוף אך אין
 אנו נוחים הכשר על רו"ס מפני כמה טעמים,
 ובנכחתי זככה שמחה הרגל לחוג את חג
 הסוכות בדינה, הנני או"כ הדוש"ח

הק' נפתלי אדלר הכהן

ב"ח יום א' כ"ג לפירות העומר שנת תרנ"ג
 פה מעלבאורין,

אל כבוד הד"ר הרב הגאון איש האשכולות
 יראת ה' הוא אוצרו כקש"ת מו"ח
 נפתלי אדלר הכהן אב"ד בעיר הבריה
 לונדון יע"א ועל כל מדינות בריטאניע

מכתב ד"ק מן עש"ק חרומה תרכ"ג הגיעני
 ומאשר תורה היא וללמוד אני
 לריך אשוב אהפוך בדבריו להבין אמרי בינה,
 מש"כ כתי"ר על דברי הרי ריבלין שכח

ולחזיר וחלו א"ע בהא"א לא בהגדולים שהורו האבס, כי המה לא היו פה במדינה ואינם יודעים עבד הארץ פה, רק האנשים אשר שאלו מהם לא הבינו איך לשאול, המה מלאו כי גם פה החשב מחשבי עד ניסן לימות החמה, ונשחנה העמים כמוזכר בא"א ע"ז שאלו להגדולים ולכן באה החשבה כמבואר בא"א אבל לא דקדקו לדעת כי פה הגשמים מועילים וטובים מחשבי עד ניסן, ודברי הא"א וחי"ח לא חחול כלל על מדינת אויסטראליע, לכן דברי הגאון דקאוונא שרירין וקיימין כי בטעות נהגו, וגם בני אויסטראליען מחויבין להזכיר מהומה"ע ולשאל על ונוטר בצרכה השנים ככל בני הגולה ושלים על ישראל הילע"ד עבדו אברהם עבר הירשאוויץ

(חונה פה מעלבאורניע איספראליע)

שאלה

ב' ס' סקן שנה תרנ"ג

למו"ר הה"צ ר' יעקב ריינאוויץ שליט"א
ראב"ד בק"ק לונדאן.

אדמו"ר! הנה כאשר עתה הסכים גם אדוני אה נרנן רבינו ר' יצחק אלחנן מקאוונא שליט"א שלא לשנות גם פה במדינת אויסטראליען ממתבע שטבעו חכמים, וגם בני אויסטראליען מחויבין להזכיר נבורת ג' בחיית הממים, ושאלה בצרכה השנים ככל בני הגולה, עתה הנני בשאלתי האם מותר להפלה נצבור עם אלה אשר לא ישמעו לדברי הגאונים, ולענות אחין אהר בצרכה בחזרת השי"ן? לפי שסק הרמב"ם פ"א נהי' צרכות וז"ל כל המברך צרכה שא"ל הרי זה עושא שם שמים לשוא וחיוב לנדוחו, או כיון שאומרה על כל פנים בדרך צרכה מותר כמבואר כל זה בנשמת אדם כלל ה', ומאשר לפי קט שכלי יחשבו עתה למזידים לעשות

ובכל זאת יזכירו וישאלו ככל יחר בני הגולה, ועוד מלאנו ראינו בעור אוח"ח סי' קי"ד שם בב"י שמביא חשי הרמב"ם, שחמה למה באשכנו וספרד פוסקין מלשאלו ולהזכיר ביו"ט ראשון של פסח כיון שא"א לחבואה להחקיים זולתו במטר שצין פסח לעזרה, ולמה לא ישאלו ולא יזכירו עד עזרה כו' שם, ובס"י קי"ז שם בעור, וא"א ז"ל כחז כו' וכחז עוד חמהני למה נהוג' כמוחס? ובב"י שם מביא דברי הרמב"ם וז"ל בד"ה מ"מ דבר החלוי בארץ כו' אבל בארץ אשכנז שזמן הזרע הוא מהני השרי ואילך הדבר ידוע שאם לא ירדו גשמים מיד אחר הזרע שהוא מחקלקל כו', למה לא נעשה כבני א"י כו', ואם כי כל דברי הרמב"ם ז"ל מיוסדים על אדני קדש ההלמוד והרמב"ם כמבואר שם ויחזקים כראי מולק, ובכל זאת יאמר כי לא נחקבלו דבריו, ועוד שם בב"י וז"ל: ולעני"ד היה נראה שכיון שלא נחקבלו דברי הרמב"ם וכל הטולם לא נהגו כן ה"ל סוגיין דעלמא דלא כהרמב"ם כו', ומעשה הלא ממילא יפלו גם דברי ההורח חיים והאשל אברהם והנמשכים אהריהם, כי כולם בנו על יסודה הרמב"ם, וסוגיין דעלמא דלא כותיהו, וכל כך למה לא קבלו דברי הרמב"ם ז"ל, נראה לפענ"ד שלא רצו לשנות ממתבע שטבעו חכמים כמו שכח הר' ר' יונה צפי' חפילת השחר לענין אם שאל נשם גם בימות החמה.

ובזה מבואר היטב חשוכה מרן הגאון רי"א מקאוונא שליט"א וגם הרמב"ם ר"ש סלאנט מירושלם הודה לדברי הג' רי"א דקאוונא במקום שלא יזיקו הגשמים, ובפרט פה במדינה אשר הגשמים טובים ומועילים כל השנה, כאשר אכחנו רואים פה, וכי בשביל זה מגרע גרע? ולמה לא נזכיר ונשאל ככל יחר בני הגולה, ומן ספין ומן השיב לשנות ממתבע שטבעו חכמים הראשונים, בחפלה? ומה שהזכיר מעכ"ח הגדולים שהורו לבני אויסטראליע שלא לשאלו

תשובות

ובשנת תרי"א • בשנתי בעיר לגדון הבירה
 נשאלתי מאיש א' אשר צט יושב בעיר
 פארטאדעלעיי"ט (אשר מקרוב נתישבה מאחינו ב"י) במדינת
 אוסטראליה בחלק שפל הדרומי כדור הארץ • וטבע ארץ ההיא
 נהפך מטבע ארצנו חלק ארץ הצפון • דהיינו מתשרי עד ניסן
 ימות החמה • ויארץ היום מהלילה • ומניסן עד תשרי ימות
 הגשמים ויארץ הלילה מהיום • כשהארכתי בספרי דברי יוסף •
 בתאמר אל המעלות • ויכתוב לאביו לחקר ולדרש מפי החכמים
 יודעי העתים • אימתי ישאלו גשמים : **והשיבותי** לו זה
 הדבר כבר הוא נזכר בבאר היטב בחדושי
 אברהם א"ח סימן קי"ז ע"ש שהביא לשון תשובת תורת חיים
 מהר"ר שנתתי תשלוניק"י • אכן שם הלשון תשובש ומלא טעות עד
 שאין לו הבנה • אעתיק בקצור לשון תשובה הזכרת מתוקן •
 וז"ל ישאלה שלחו מהם מארץ רחוקה ממלכות **בראזיל**
 Brasilie שהוא מקום רחוק מהקו השווה לצד דרום
 שקוטב דרומו גבוה שם עשרים מעלות ויותר • וקוטב צפוני
 נסתר להם תחת האופק ב' מעלות ויותר • וימות השנה וכל סדר
 זמנים משתנה שם מקיץ לחורף שימות החמה להם מתשרי עד
 ניסן וימות הגשמים מניסן עד תשרי והגשמים הם צורך להם
 מניסן עד תשרי • ומתשרי עד ניסן אין להם צורך בהם באופן
 שלצורך הזרעים ולפירות האלנות צריכין גשמים מניסן עד תשרי
 ומתשרי עד ניסן אין להם צורך בהם • וגדולה מזאת שאם יהיו
 להם גשמים מתשרי עד ניסן הוא רע להם הרבה שבהיות
 שאין אויר אותם מקום טוב כמו מקומנו אנחנו יושבי צפון •
 אם יהיו גשמים מתשרי עד ניסן ירטיב האויר ונהפך לחלאים
 רעים רח"ל וכו' • וכל זה לענין ימות החמה שהוא מחג הפסח
 עד חג הסוכות שאין להם להזכיר ולשאלו גשם בצרכת השנים
 אך אם צריכים גשמים ישאלו בשומע תפלה • אמנם מזמן חג
 הסוכות עד חג הפסח כפי מה שצא בשאלה • שהגשמים רע להם
 ומביא

תשובות לא

ומביא לידי חולי ודאי אין להזכיר ולא לשאול כלל גשם בשום אופן
כל שהוא דע להם ע"כ • כן אריך להיות • והמעתיק והמדפיס
בלבדו הדברים עד שלא נדע הכונה: (גם נדע ע"י שאלה
זאת שבשנת וצומן המחבר שהי' בערך וקרוב לשתי מחות שנה
שעברו כבר היו ישוב מבני עמנו בבראזיל ארץ אמעריקא •
מבני הספרדיים הי"ו) :

שאלה ה' נדרשתי • הרואה פיר יפו במורכבה אם
חייב לקרוע כדן ערי יהודה :

תשובה • יפו עיר חלק דן היא (יהושע י"ט ט"ו) ולא
מערי חלק יהודה • ועם כל זה הרואה אות' כעת

חייב לקרוע ולברך • והטעם שאמרינן במסכת מועד קטן דף
כ"ו ע"א קורעין על פרי יהוד' וכו' מנלן דכתיב' ויבואו אנשי שכם

משלו ושמרון שמונים איש קרופי בגדים וכו' • ודייק הכ"י בעור
א"ח סימן תקס"א דוקא ערי יהוד' ולא ערי ישראל • והקס' והלא

ערים הנזכרים ערי ישראל המה ולא ערי יהודה • א"כ משמע
שעל ערי ישראל קורעין • ומתוך שלא קרעו בגדיהם אלא עד

שראו מפכה שהיא מערי יהודה ע"כ: מצפיה שיטב שם גדליה
מערי חלק בנימין היא לא מערי יהוד' כנזכר יהושע י"ט כ"ו

(אחת שנמצא עוד מפכה בחלק יהודה • (שם ט"ו ל"ח) אולם
מפכה מושב גדליה היא מפכה בנימין סמוך לעיר רמה כמובח

מהפסוקים שם במעש' ההוא) : אכן יש לדעת שיש הפרש בין
חלק יהודה ובין ארץ יהודה • חלק יהודה הכונה חלק ונחלת

שבט יהוד' : אשר גבולו ועריה נזכרים יהושע סימן ט"ו • אכן
ארץ יהודה הוא חלק הדרומי של א"י וכולל חלק נחלת שבט

יהודה שמעון ובנימין וחלק דרומי של שבט דן • והו' שמכר בתלמוד
פעמים הרבה ג' ארצות שבא"י • יהודה ועבר הירדן וגליל :

אשר קראם יוסיפון יהודי"א ושאר אר"א וגליליא"א כאשר
הארכתי

כב שבט אר"ח סימן כ הלוי

נינוה לרבי כגון און דאפילו צחקופת חמוח צעקן
 מיטרא היכי נפציר כחידים דמינן וצשומע חפילה,
 או כרבים צברכת השנים, שלח להו כחידים.
 והראשונים פליגי צמוצן נינוה אס פירוש דוקא עיר
 כחידים או אף מדינה שלימה כזרפת ואשכנז,
 דקעת הרא"ש צחצובה כלל די דוקא עיר אצל
 מדינה שלמה שאלת כרבים צפת שלריכס לגשמים,
 וכחלקים עמו אינך מחלקים צין עיר למדינה, והכי
 קיי"ל דאף מדינה שלימה אינה שאלת רק לכל
 היותר צשומע חפילה, אמנם דבר פשוט מאוד דכל
 זה דוקא צכגון נינוה דגם אלס החטיו ימות
 הגשמים אחר החג מוקדם או מאוחר וצוה צוה
 לא"י או לצבל אי"כ ימות הגשמים שלח ככל המדינות
 שצבצובה שלה, וזמן הקציר גי"כ צימות החמה שלנו
 שצין פסח לחג. אנה שיוצא מן הכלל צמה שהיא
 צריכה גשם אפינו צחמוח, והכי דייקא לכדיה לישגא
 דגמרא דאפילו וכו' דהיינו לא מצטיא צזמן הגשמים
 חסם, וכן כיו"צ הי גס הויכות צצחצבות הרא"ש
 לענין מדינה ספרד שלפעמים גס צימות הקץ
 צמאים לגשמים ורלה הרא"ש לחדש ולא הסכימו על
 ידו, והעטס כיון דגס צספרד וצינוח צימות חממה
 ימי הקציר הם וצימי הקציר לרוב העולם סימן קללה,
 לא אזלינן צחר יחידים שגס צימות הקץ והקציר
 צמאים לגשמים, אצל איכ מלא כצדו צצמקס
 שצכפט צזמנים לגמרי, וימי הגשמים אחר הפסח,
 וימי הקציר אחר החג אי"כ הם צמאים לגשמים כמו
 חנחגו, ז"ל שלריכס לגשמים צימות חחוקף, שהוא
 אלס אחרי הפסח, והגשמים להם סימן קללה צקציר
 וקצין שלהם אחרי חג אי"כ לא ילאו מדרך העולם
 כלל שצגשמים סימן קללה צקציר, צכח לא דצרו
 הפוסקים, ולא מצלחי לשום פוסק מצורכס שיאמר
 שאסור אז לשאל כי כל מה שצצרו הפוסקים צוה
 היכ ממדינות הסמוכים לאר"ק, וממדינה אירופא
 שכולס שוין צוה שהקצין הוא קצין שלנו וחורף הוא
 חורף שלנו אלא שזה מקדים וזה מאחר.

רדעתי שאיני כדאי אצל חורכ הוא ולמוד אני נריך,
 ואדברא לשון הרמזים צפירוש הצשניות
 פ"ק חעמית גראה לכדיה כדצרינו צמה שחצו כי
 יש חלוח וכו', ופשוטן של דצרים כמו שצבין הרא"ש
 צצחצוב שצממילא שצחנה זמן כשאלה וצריך להצרכי
 צצרכת בשנים צזמן חחוקף שלהם ושלא להצרכי
 צקץ שלהם, ואדברא לפי דצרינו מצלחו חירוף פשוט
 על חחירת הרמזים מפירוש הצשניות הגי"ל למכ
 שחצו פ"ב חחפילה הי"ז מקומה שלריכס לגשמים
 צימות חחמה כגון איי היס כרחוקים וכו' שאלים
 הגשמים צפת שלריכס להם צשומע חפלה וחקשה
 הרא"ש והכי"מ דמפירוש הצשניות משמע דחכיר
 צצרכת הגשמים צציצור, אמנם זוק צלשון הרמזים

השליטה צכל הענינים וגם איכא חשש דימשך
 אחריהם וצפרע הצנוס הקטנים דחואים לפניהם
 קבל צוה. וגם דצרי הצנין ליון כמ"ל גראים חדשים
 ציותר יאיכא מקום לצרפס צענין גיעת יין של
 מחללי שצח צזמן הזה, אצל חלילה לכיות אחד עם
 קבל צוה. וכן מצברי הרמזים אינו ראה דכוא
 מצבר גי"כ צנידון שירחי הי ידס על העליונה והס
 דזינס לקרצ גס אלו צצטוונותיהם פירשו מעדה הי.
 אצל לא כן חמצו פכשוו צצ"כ שרצו הפורטים
 וירחי הי אינך מתקבלס עליהם, לכן עוב שיפרוש
 מהם והמונס. ע"י ח"ח ס"ק צ"ה
ואמנם גס זה לא ניחא לי לקוצי"ה שיסגר עלמו
 וצניו צחג הקי הצעליע להחפלה ציחחיות
 יאלה האן לא יראו מעשי הי ולא ישמעו חפלה
 צצבור ולא קריאת חחורה ולא כל מצהנים הקדושים
 והמחוקים שנהגו מיממה עולם, פ"כ יקיים דצרי
 הרמזים ויהפש לו מקום אחר, כמש"כ פ"ו מהלכות
 דעת דצריך לאלה אפינו למדינה אחרת ואז עוב לו
 צוה וצבא.

סימן כא

פי כסליו השכ"א.
 צצוד וידינו עעלכ כרצ הגאון מופלג צצורכ
 חכמה ויראה כש"ח ר' אברהם לייטנר
 שליטי"א, מוכיג לפדחו עדה יראים צק"ק
 מונעצידאו.

אחדשתי"ע וש"ח.
 יקרתו קצלתו כיום, וכיות שכ"ח כחצ שצדצרים
 חחואים וקרוצ חזמן, אשיב מפני חחיפת דצנר
 חס כי איני כדאי ששלח אלי.
 ודנה. שאלת חכס חצי חצובכ או רוצה,
 צענין מדינתו חורגווחי שהוא מחחת קי
 חמשוכ ולצרוס איך לנהוג לענין שאלת על ומער
 צימות הקצין והקציר שלכס דהיינו לאחר החג שגס
 לרידן ולצני צבל ימות הגשמים, והנה כ"ח הקדים
 דכא פשיעא ליה דלענין ימות הגשמים שלכס דהיינו
 מפסח עד חג שאף שחחם צריכים לגשמים מי"מ
 צכר אופסקא כלחחא צשוי"ע סימן קר"ז סעיף צ'
 דאין שואלים, רק ספיקחו צימות חחמה שלכס,
 דהיינו אחר סי' לחקופה שאז שואלים צכל חחפלה,
 איך חחנהגו אחס כיון שצגשמים אז צימי קציר
 שלכס סימן קללה, אחרי"ד.
 ואע"ן ואומר, ככס מכ דפשיעא ליה לבי דאסור לכס
 לשאל צין פסח לחג עפ"י חמוצור צש"ע
 סימן קר"ז סעיף צ', לדידי לא פשיעא כלל, דכנה
 מקור הלכה ז' מחפמת י"ד פ"ב שלחו ליה צני

סימן כב

בענין הזיד ולא התפלל עד סוף ד' שעות

בשר"ע סימן פ"ט: ואם עשה או עבר והתפלל אחר ד' שעות אעפ"י שאין לו שכר תפלה בזמנה, שכר תפלה מיהא חיובא, ויטין צדיק יוסף ונפרישה. וראיתי בהשגחה משכנות יקבץ סי' ע"ז כתב למדע דהא דתמיד של שחר לר' יהודה עד ד' שעות הוא רק לתפלה, אבל מעיקר הדין גם ר' יהודה מודה לחכמים דזמן התמיד עד הלזת, ומישב נזהר דעת הרמב"ם והעורר דאפילו במיד זמן תפלה עד הלזת, (ויטין בדבור הגרי"א כאן), והצדיק לא ד' ראיות, ולענין כל דבריו ל"ע.

הראייה הראשונה משנת יו"ד ט"א, דקוי"ל שעת ישיבה דין עד זמן קפודה דהיינו שעה ששית וילפינן לה מקרא דאי לך ארץ וגו' ושריף צדק יאכלו, אשריך ארץ וגו' ושריף צדק יאכלו, הכי דבקר נמשך יותר מר' שעה דהרי זמן סעודה רק בשעה ששית, עיין חו"מ סימן כ' ובסמ"ע שם, הנה מלבד דגם לשיטתו אין ראיה רק על יותר מר' שעה אבל לא על עד הלזת ממש, דהא אדרבה בשעה ששית מוכח דכבר יאל מגדר בקר דהא ע"ז קאי אשריך שאין אובלים צדק, רק בשעה יאכלו, מ"מ בלא"ה אין לדמות הנושאים דכיון דהכי הוא דמק סעודה ח"ח הוא קרוב לחצי היום כל המקדים עלמו לאכילה נקרא אובל צדק לענין זה, וקרא דמייחתי ט"ז בלא"ה אסתמחה, אבל על עיקר שם בקר שכתורה אין משם ראיה כלל.

הראייה השנייה מהא דתענית כ"ה, דהתענו וירדו גשמים דסובר ר"א דקודם הלזת לא ישלמו לאחר הלזת ישלמו, וקאמר בירושלמי העטס דעד הלזת נפרא הכי, הכי דעד הלזת נקרא נפרא (הכי איתא בירושלמי) דהיינו צדק, והנה אם היחה זאת ראיה היו הדברים נכונים מאד דהתם מייחתי הש"ם ברייתא דר' יהודה סובר ג"כ החילוק בין קודם הלזת לאחריו, אף דר' יהודה סובר לענין תמיד עד ד' שעות צדק, הכי דמעיקר הדין נקרא צדק עד הלזת, אבל גם זה איוו, דכבר כתב רש"י בהשגחה שם טעם החילוק בחלזת, דכיון דעבר זמן סעודה, ובחילוקי להשגחה נקרא כבר החלזת בהשגחה חז' ג"כ כוונה ירושלמי דכיון דלענין סעודה עדיין נקרא נפרא, ותענית של צדק לא נקרא תענית.

הראייה השלישית מהא דברכות ס"ב ע"ב, ויתן סי' דבר בשם מהצדק עד זמן מועד חלז עת מועד אמר שמואל משעת שהיעת תמיד עד זיקתו, ר' יוחנן אמר עד הלזת ממש, ופשיעו משמע דהיינו ג"כ זמן קרינת תמיד של שחר, הכי דמנו עד הלזת, מלפני לחסדי ה'.

זכר דהיינו גם נתינת הקדושת כפיכד ולמכח השמחה לה, אבל חלוקתו בין מדת השלשון כללי זמן הקין הוא תקין על א"י - והנן העורף הוא בתורף על א"י - ולשבת מדינות שם חתה קו אשבוש שבתן זמר נרשמות נחשבסכ הנתנת לעבתי מתי' מעורף הוא קין ויתן הוא תורף זמנה לא זכרנו הר"מ והיח דהיה כל הרלוה' בני דגרימי - ולידה אי עמדה על השמחתי ששבתות קצין שלכס עשה אחר כהר עד הכחה שאל לשאל לא נכחוס התי' ולא בשעת תהלה כשהי' מלמד בגילון משהו יושב זריל בשלבו ובישית הכהנים שכלס לא פשיעו מלי' לשאל צברנת כשתי' כשרי' סבתו כשתי' כסף השובתו, וכוונתו תפלה י"ם מהת לשאל ולתע' בה כשאין מודי', והס שכתובתו השמחתי כשרלי', אין מה כהנה עשתי קין דלא ח' הי' כיון ישרלו ונס לא חמד כתי' כתי' לחן אין מהת ששיעתי זה אר"ה שהיכרתי נרמ' כתי' הפסוק.

שכנת מקומות שם לריכוס לגשמים צימוח החמה, דהיינו שגם חלס ימות החמה, אלא שבזב יאלו מסדר שאר העולם שאין לריכוס גשם, ואוי כוס כן לריכוס לגשם, זה ממש דין ניווה וקוי"ל כיוודיס בשומע תפלה, אבל אם חלס בלחמה ימות הגשמים בכל הסימנים שהימים קלרים וכו', בזה ידלי לריך לשאל כהנכה צברנת השנים.

והשאלה דלחזינא להכא ממילא יולל דצימוח הקין והקציר שלהם דהיינו מימות החג עד הפסח אפור לשאל ולהזכיר כאשר כתב כ"ח משם המדרש"ש, ולא נמלא במחילתי, ואין ענין זה כלל למה שכתב כ"ח משם הריעב"ה פ"ח דתענית דלא תקנו חז"ל יותר מבי זמנים, דהריעב"ה מדרש מימות הגשמים דלא תקנו יותר מבי זמנים כי בודאי יעשה תורכ כעננה תורות אם כל ארץ תחול בהארירי אחר, אבל לשאל הגשמים בזמן הקציר, ושלא לשאל צימוח הגשמים, אין זה ענין לבי תורות, אלא נהפוך הוא, דאין לך מילתא דתמיכה יותר מזה לשקר בחפלתו כיון דתפילה על דרכי אוחה מדינה דוים ומתפללים, וממילא אין לזה שום ענין למה שכתב הבי' משינוי המעצב דודאי להזכיר צימוח הקציר הוא שינוי מעצב, אבל להזכיר צימוח הגשמים ושלא להזכיר צימוח החמה, אין זה שינוי מעצב כלל וכלל.

ובאמת לעני' דיותר דבר חדש ומילתא דתמיכה ית נתקנת כבי לחלק ימות הקין שלכס מקאנס לשומע תפלה, ומקאנס לברכת השנים, משיעו שלנו שהיא פשוטה מאד והכו"ל דברו רק מימות הגשמים וימות הקין, וי"כ אם כן הדברים דאצינו וקין שלכס הוא אחר החג עד הפסח, וכן ימי הסתיו וכוורף הם משפח עד החג, א"כ נראה כל מש"כ פשט דהיינו כהרמב"ם שלא לשאל ולהזכיר צימוח הקין שלכס לא צברנת השנים ולא כש"ח, ואין זה ענין כלל להורחת הגליון החזון איה זי"כ.

ומש"כ בשם רבינו הגב"ק מסעמל שיע"ח, קשה לדון על הוראס צ"פ, ומ"מ מש"כ דלריך לשאל ולהזכיר צימוח הגשמים שלכס אחרי הפסח, לא סמיכנא למטעה עד פוסקים עמי גליון מסורס, אף שדברים נראים צעירי פשוטים, ואף שהיכ מקום לפלפל ולסגול דדברי כבודו הי"ח, אבל זמני יקר מאד, ור' צרחמיו ישים תלקיו בין העושים לשמה ולא נשגל דבר הלכה.

שמה איני לראות כי כ"ח על המשמר משמרת הקודם ויהי לרון שחכה לקרש ש"ש ויהי לרון שש"ש יתאכזב על ידו. כאלו נפשו העבורה ונפש ידידו דו"ש"ה. מלפני לחסדי ה'.

* שנת דננן מ' שרת מהת יואה חזי לנפנפן כשרי"י ויי' זריל רלד' די תולת תרכס - והס ענין קביל' כר צנרטי, ולא יהא לי משכ' כש"י וימחה קין עס לא חזירו ללא גם שרת ועיקר דברי הכס מכל ותי' מלנן כרס דהיתת לתן סרנטיס ד"ל - הכס גם אי לא תלקח דין מדיס טיה' לרסו גשמי כעלת לו כרס.

רסב מנחת סימן קעא

בנדון הזכרת הגשם ושאלה בברכת השנים, במדינות שסדר זמני קיץ וחורף משונים מרוב העולם (שיד לחלק או"ח)

המנהג, ולא הזכיר כלל מהמנהג בהזכרת מוריד הטל או הגשם, וגם לא הזכיר מהמנהג שצ"ח להשרי, ונחזי און מה שכתבו הפוסקים בזה.

והנה הראשון שדיבר בפירוש להמדינות שכתב כדור הארץ דשם, הוא הגאון מהר"ם שם "חורת חיים" (ח"ג סי' ג') שנשאל בזה ממדינה בראזיל דסדר זמנים משהנה שם מקץ לחורף שימות החמה שלבם מחשרי עד יוסן וימות הגשמים מניסן עד חשוי, והגשמים הם לורך להם מניסן עד חשוי ומחשוי עד יוסן און להם לורך בהם, וגדולה מאלה שאלם יוכיח להם גשמים מחשוי עד יוסן הוא רע להם הרבה שרעיו האויר והמקץ להם לחולאים רעים, ומפני אלו הכיבדו חלום לנהוג סדר ההפלה רעים, שאלה והזכרה ולשאל גשמים מניסן ועד חשוי ושלל לשאל מחשוי ועד יוסן, וכן בהזכרה להזכיר גשמים מניסן עד חשוי ושלל להזכיר מחשוי ועד יוסן עכ"ל

והנה בהשוואה בינה אה רחש המדברים כדילול בזה, וכו"ל בתי הרא"ש (כלל ד' סי' י') שכתב שם שדפוס נוסה דלף צימות החמה בזמן שזורך להם גשמים והם רבים, שאלים על הגשמים בנרחה השיע, וחשיב דלמרינן (ספיק דחגיגה) יש צלגיו יניוח דכיוודים דמי וצומע הפלה, יש להקץ בין עיר אלה לדרך כולה כמו ספרד או אשכנז, ובזה מיישב הרא"ש סתירה הרמב"ם מהזכירו בסי' ה' ד' למשיב בפי המטה, כי צפי המטה (צחגיגה פ"ח) כהג ובשאר הארצות לריכב להיות השאלה בזמן שהם זריבים לגשם באותה הארץ ויעשו אותו זמן חליו הוא ז' במרחשון אלמלא ששאלים בנרחה השיע, ואלו בחבורו (כ' תפלה פ"ג בגי' וי"ו) כהג שבאוי הים שאלים צומע הפלה, ולהי"ל י"ל דשאיני חיי הים שאינם נקראים ארץ צפני פלגם הלכך כיוודים דמי ואומרים צומע הפלה, אך לא נתקבלו דבריו וכבר ח"ל: ובראיתי כי בעו אה לב הקהל לצלחו קבל ממנו דל"ח גם אני חזרתי די מלשאל ולהזכיר צניה הכנסה שאני מהפלג צו אפי"ש שהייתי יכול לשאל אפי"ש שאני ימיד כיון, שזורך רבים הוא, לא ריאתי לנשות אגודות אגודות עכ"ל דברי הרא"ש.

והנה בכסף משנה שם כתב, דלא נראה לו דברי הרא"ש, דאיי הים למב לא יקרה ארץ, אבל כונת רבינו צפירוש המטה שהזמנים ששנו צמטת ששאלה גשמים איו אלף בא"י ובארצות שאוירם באויר, אלף שאר ארצות שאינם לריכב גשמים אז, אלף צומע הארץ, און שאלים אה בגשמים אז, אלף צומע הארץ להם, ויעשו אותו זמן כאלו הוא ז' במרחשון בא"י לעיני ששאלין גשם צומע ארץ להם לא צומע שאינו ארץ להם ארצה הם ממתיים ומאגדים, ומיכו לא נחיה סבן כדי לפרש באיו מקום מהפלה ישאלו, ובחבור ב"ר

בסי' יוס ג' בדר"ח תמוז תשל"ח לע"ק.

שוכט"ס א"כ הרה"ג מהר"א א. בן דוד שלישי"א.

אחדש"ת! הנני בזה ע"ד השאלה בזה"ל:

ב"ק"ק "שובה ישראל" בפוארם איירם, נהנו מלפני נקשרים שנה ד"א עם יסוד הקדילה, לומר תן טל ומטר בברכת השנים מששים יום אחרי תקנת השרי עד הפסח אעפ"י שכאן ימות החמה, בימיו קדילה זו שייכים מלם לירצא פוריה שהתיישבו כאן אבותיהם וישמשו להם במשך השנים רבנים גדולים ובתוכם הרב דוד פסחון זצ"ל מחבר שו"ת דבר שאול, שהקדו ודרשו עד ששסקו לא לבקש "טל ומטר" בזמן הנ"ל, ועד נהגים עד היום רוב הקהילות החריקות.

אמנם אלה ששרשו בקהילותיהם בתוך שחרור בהשגחה הקימו קדילה חרדית, נהנו לבקש גשמים בזמן הנ"ל.

בבואי און נפתקתי אה להמשיך את המנהג החדש לא לחזור למנהג הקדום כפי שהרבה קהילות מבקשים גשמים, במיוחד אדונו האשכנזים.

אחרי ששסקתי את פסקי של הארמ"ק כשאמאר שלישי"א שלא לבקש אלא בשומע תפלה, וגם ראיתי בשו"ת "שבט הלוי" ממרינו ורבינו הרב וואנער שלישי"א שדובר שלא לבקש אה בשו"ת, ובאירך לא תקוה לבטל את מה שנהגו להתפלל בארץ ישראל, במיוחד שיש הרבה אחרונים הפוסקים לבקש בא"י, לכן השבתי לבקש בשו"ת ובכך לצאת ירי כו"ק, היות ואפי' נפק ב"ש שבט הלוי" שכאן ימות החמה איו לשנות תקנת הפוסקים, בודאי מהר לנו לבקש גשמים בשו"ת עבוד רובא דעלמא ובפרט עבוד א"י כפי נוסח הספרים, ותון מל ומטר לברכה על כל פני הארצה.

אבל הפתקתי בחזרת השי"ק, היות הרבה אחרונים כתבו שאין לבקש בשו"ת משהו פירחא דשמיא, אמנם השבתי חילוק גדול בין טקומונו למקומות שדנו בו אחרונים בארצה, היות ועם מדובר בימות החמה שבא"י (דהיינו רובא דעלמא) ובדיניה אהת צריכה גשמים בימות החמה הרי שיה פירחא דשמיא, היות ורובא דעלמא אינם צריכים לגשמים, אבל בנידון בברכת השנים, אה אנו נבקש בשו"ת הרי שמתפללים על כל העולם ובפרט על ארץ ישראל, אירכא בבקשתנו אנו מצטרפים לרובא דעלמא איו כאן פירחא דשמיא.

לכן השבתי לבקש בשו"ת גם בחזרת השי"ק, בפרט שנהנו עד מה לבקש בברכת השנים, אה נעביר את זה לשו"ת בודאי איו כאן פירחא דשמיא" עכ"ל.

הנה כי"ל לא כהג לי עפמיהם ונימוקם של המנהג הקודם ומה שביע אליכם אחרי כן לשנות

מנחת

סימן קצא

יצחק

רסג

שנשומע חפלה ישאלו וכההיא דלנשו ניווה, ומה שכתב רבינו בגון א"י היום הרחוקים, לא צל לומר שאינם נקראים ארץ, אלא לפי שהוא דבר הימא לומר שיש מקומות שהם לריכוס גשמים צימות החמה לזה אמר שזה ימלא צאי היום הרחוקים, ואל השיבנו צמה שאמרו גנולע עד סי. בהקופה והם שואלים בצרכה השנים, דשאני הכס שהוא זמן שאילה בשנים גם צאי עכ"ה, וכ"כ בש"ע (א"ח סי ק"ז סעי ב'), ורק לפני חזרה נעשה אס להפלה עוד הפעם כתב שם דלוי חזר רק בחורה ודבה ש"ש.

והנה כי כן כתב שם בסי חורה חיים על חינוקו של הרא"ש בדברי הרמב"ם דהוא דחוק מאד דכ"י הו ליכ לפירושה, ובחיבורו נראה מדבריו דבין הצומחה ובין צמלה בצרכה השנים מתפילה המוספין של יו"ט א' של פסח אין מזכירין ואין שואלים אלא על, שברי כתב ח"ל: כל יומה השנה אומר בצרכה מוריד הגשם ובימות החמה מוריד העל וכו', ומתפילה המוספין של יו"ט הראשון של פסח אומר מוריד העל, הרי שכתב בצרכה שבהפילה המוספין של יו"ט ראשון של פסח ואילך אומר מוריד העל, וגבי שאלה בצרכה השנים כל זמן שמוכר הגשם וכו' הו כל זמן שאינו מוכר גשם דהיינו מתפילה המוספין של יו"ט א' של פסח שוב אין שואלים גשם בצרכה השנים, ואם היה לא לישתמע לומר דגם אחר תפילה מוספין של יו"ט א' של פסח מזכירין ושואלים גשמים בצרכה הגשם במקומות הריכוס גשם, אלא נראה דהו ולברמב"ם אחר תפילה המוספין של יו"ט הראשון ש"פ אין מזכירין ואין שואלים בצרכה השנים בשום מקום וכו' עכ"ל.

ואגב, הנה לא הצניח משי"ב בספר הורה חיים שם צב"ל לפני פסקא דדינא גנרון דין כפי מה שכתב שם הוא אלא ק"ה יחידים שמתאספו בעיר אחת ולא מיבעיא למה שנתראה מדברי הרמב"ם דכתבינא, אלא אף לדברי הרא"ש שהי נטוה וכו' הרי כתב דדוקא בארץ כולה כמו ספרד בכלל או אשכנז בכלל אבל בעיר אחת לכו אף בעיר גדולה כמו ניווה וכו' הסיק צמי ולא ישאלו אלא בשומע תפילה וכו' עכ"ל, והיא תימה דברי לפי מה שהתחיל בהשאלה דכ"ל הקוטב שהוא כל סדר הזמנים משתנה מקץ לחורף וכו' ש"ש, א"כ מה נפ"מ דנהטורו לזה רק בעיר אחת, הרי נוגע לכל הקוטב הכול, וכ"כ הרא"ש צפירוש שם ח"ל ובראיתו כי העו אח לב הקהל לבלתי קבל ממני דל"ה גם אני חורתי צי מלשאלו ולבזכיר צניה הכנסת שאני מהפלה א"ע שאני יחיד כיון שאורך רבים הוא, מכל מקום לא רייתי לעשות אגודות אגודות וכו' עכ"ל, הרי זולת דלא רצה לעשות אגודות אגודות ה"י שאלו ומכיר א"ע שהוא יחיד כיון שאורך רבים הוא, ואולי אפשר לומר שכן ג"כ כוננה החורה חיים דמשום שהמה כותידים שייך אגודות אגודות, אבל צ"ע דבשלמה הרא"ש דלוי ודלוי ודלוי מקום יש אגודות אגודות, אבל שם בחורה חיים דכל אותו העיר ישאלו ויחזרו יש לומר דל"ה אגודות אגודות, ופי' צוה צמ"ה (סי ח"ג סק"י).

והנה מכל ה"ל מוכח להדיא דאף אין לחלק כמו שרש"י ירדו הגאון מוכרשה"י שלע"ה בספרו שבעט ה"ל (ח"א"ח סי כ"ה) בין מדינה שם

צימות הקין לריכוס לגשמים, ובין מקומות שהפכו לגמרי הזמנים מקץ לחורף ומחורף לקץ דשם שפיר שואלים גשם בחורף שלהם היינו מפסח עד תשרי ש"ש, דהרי חוץ ממה שצ"ב חורה חיים מדבר להדיא ממקומות כאלה היינו מדינה נראזיל כ"ל (וכפי ש"כ בשבע הלוי שם ל"ב הספר צמח"ח) אלא כן מוכח גם ממש"כ ה"כ"מ בדברי הרמב"ם דע"כ נקט ה"י כיס הרחוקים משום שהוא דבר הימא לומר. שיש מקומות שהם לריכוס גשמים צימות החמה, ואם כוננוה רק למדינה שאריכוס גשם במקצת זמן מימות החמה, היה יכול למנוח בקרוב ויחר צספרד ואשכנז, ועוד מוכח כן ממה שכתב דשאני הכס שהוא זמן שאלה גשמים בארץ ישראל כ"ל, הרי מוכח דגשם אין זמן שאלה גשמים צאי אין שואלים בשום מקום. ועוד מוכח כן מראיית החורה חיים מסתימה דברי הרמב"ם ה"ל דאחרי תפילה המוספין של יו"ט א' של פסח אין שואלים גשם בצרכה השנים וכו', ודודאי גם כן המכהג אלנכס, שצומן שאין שואלים גשם אלנכס, גם אלנכס אין שואלים זולת כל יחיד שנשומע חפלה ולה ש"ל וכמבואר ברמב"ם ושו"ע ופוסקים שם.

ובזה שפיר נכון מה שלא הזכיר כ"ה רק משנים יום אחר תקופת תשרי עד הפסח, שדודאי שמפסח עד הזמן ה"ל אין שואלים גם אלנכס, זולת ליחידים שנשומע חפלה כ"ל.

אכן נוגע להזמן של שנים יום אחרי התקופה עד הפסח, ללאורה לפי הסכמה הפוסקים ה"ל שער אותו הזמן אין שואלים שהולכים אחרי רוב העולם כן מתווח זמן עד הפסח שואלים כמו רוב העולם, א"ע שחין לריכוס לגשמים צמות המקומות, וכן יש להזכיר לכ"ה מסתימה לשון הרמב"ם והשו"ע שם כמו שהזכיר בחורה חיים לפני הזמן שאין שואלים כ"ל, וכן נטוה ללאורה מרוב מדינות באירופה, שאף שצמותו זמן הוא חורף, אבל אין לריכוס לגשם וכמ"ש בערוך השולחן שם (סי ק"ז סעי ד' ו'), ומ"מ מזכירין ושואלים מער, ואף דיעבד אס לא הזכיר לר"ך לחזר כמבואר בכל הפוסקים, ובמש"כ בערוך השולחן שם, ומלאתי כן בסי ק"פ החיים (סי ק"ז אות ע"ב) ח"ל: משמע דה"ה"ד במקומות הרחוקים שמתהלף להם הזמן ויחיה הקין צימות הגשמים והחורף צימות החמה ובזמן שהוא הם לריכוס לגשמים זמין שואלים בצרכה השנים אלא בש"ה, דכתידיה דמי, ומשמע ג"כ דצימו הקין שלהם שואלים גשמים כמו רוב העולם וא"ע"ה שהם אינם לריכוס לגשמים, וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל (פ"ב מה"ה דין ע"ו) שכתב אבל בשעור וכו' שואלין ציום סי וכו', ומל"ה א"ל לגשמים כידוע, ואפ"ה שואלין כמו רוב העולם, וכ"מ בשער הכוונות בסוף דרוש סוכות דק"ה ע"ג שנתן טעם בסוד ש"ל מוריד הגשם משמ"ע ד' ז' של פסח ש"ש, וכן המכהג פסוק בכל ערי הודו א"ע"ה שאין לר"ך מטר צימות הגשמים אומרים משיב הרוח ציום תג העננה ושואלין גשמים מיום סי וכו' וכמו רוב העולם ע"כ, וכנראה שזה טעם המכהג החדש של הקהלה אלנכס, וכנראה שמוכירין ג"כ מוריד הגשם דהא צהא תליא, וכמבואר בה"ה הרא"ש שם ובני"ל צב"ה.

ר' שלום בראון (17) מלוי'ים גריכר

קצור שלחן ערוך ים

קכב

תקופת תשרי⁸, והוא ביום ד' או ביום ה' לחודש דעצמבער, ואומרים עד פסח.

י אם טעה ולא אמר מל ומטר, אם נזכר קודם שסיים הברכה מברך השנים, אומר שם ותן מל ומטר לברכה על פני האדמה ושבענו וכו' וחותם כראוי, ואם לא נזכר עד לאחר שחתם הברכה מתפלל להלן, ובתוך ברכת שמע קולנו⁹, אחר ריקם אל תשיבנו, אומר ותן מל ומטר לברכה כי אתה שומע וכו'. ואפילו אם לא נזכר אז רק אחר שאמר ברוך אתה, כל שלא אמר עדיין את השם, יכול לומר ותן מל ומטר לברכה כי אתה שומע וכו'. אבל אם לא נזכר עד לאחר שסיים הברכה שומע תפלה, חוזר ומתחיל ברוך עלינו וכו', ואם לא נזכר עד לאחר שאמר את הפסוק יהיו לרצון וגו', חוזר לראש התפלה¹⁰.

ז טעה בקיץ ואמר מל ומטר, חוזר ומתחיל ברוך עלינו, ואם לא נזכר עד לאחר שאמר את הפסוק יהיו לרצון, חוזר לראש התפלה¹⁰.

שערים מצויינים בהלכה

בביתו בעודנו בארץ ישראל יעשה כמנהגו גם להלאה עיי"ש. ונראה דבן חו"ל שהיה בארץ ישראל והתחיל לשאול ואח"כ חזר לביתו לחו"ל ולא הגיע עוד הזמן בחו"ל לשאול, כזה אין שייך לומר כיון שהתחיל שוב לא פוסק דהא לכמה פוסקים תמיד יעשה כמנהג ביתו כדעתו לחזור.

ועי' בשו"ת יין הטוב (סי' לה) דמה ששואלים בארץ ישראל מו' מרחשון אין הרבר זה תלוי בקדושת הארץ אלא באקלים ולכן ברמב"ם ושאר מקומות הסמוכים לגבול ארץ ישראל וטבע האקלים שלהם דומה לאקלים ארץ ישראל שואלים מטר כו' מרחשון כמו בארץ ישראל והביא שבשו"ת דבר יוסף שווארץ (סי' ד) פרט איוזה מקומות שהם בכלל זה ודינם לענין שאלה כמו ארץ ישראל. ועי' בשו"ת הרדב"ן (ח"ה סי' שא נה).

ג) ובתוך ברכת שמע קולנו אומר מל ומטר זה יותר משלש מאות שנה נשאל הגאון ר' חיים שבתי משאלוניקי בספרו שו"ת תורת חיים (ח"ג סי' ז') ממדינת ברזילי שהוא מקום רחוק מן השוה לצד דרום שקוטב דרומי שם נבנה עשרים מעלות ויותר. וימות השנה וכל סדר הזמנים משתנה שם סמיץ לחורף. ימות החמה להם מתשרי עד ניסן וימות הנשמים מניסן עד תשרי. ומניסן עד תשרי צריכין לנשמים לצורך הזרעים ופירות האילן. ומתשרי עד ניסן אין להם צורך כלל ונדולה מזאת שאם יהיה להם נשמים מתשרי עד ניסן הוא רע להם הרבה מפני שאין אויר אותו מקום טוב כמו

(10) שם סעיף ג' ה'.

(8) סימן קרוי סעיף א'.

(9) שם סעיף ד' ה'.

ח אם נסתפק לו אם אמר משיב הרוח או לא אמר, אם הוא לאחר ל' יום שכבר התפלל תשעים פעמים כראוי, חזקתו שגם עתה התפלל בהרגל שלו כראוי, אבל בתוך שלשים יום צריך לחזור ולהתפלל⁽¹¹⁾ וכן במל ומטר אם מסתפק לו לאחר שכבר התפלל תשעים תפלות כראוי, מוקמינן אחזקתיה שגם עתה התפלל כראוי, וקודם לכן צריך לחזור ולהתפלל⁽¹²⁾.

ט מעה במעריב ליל ראשון של פסח, והתפלל תפלת שמונה-עשרה של חול, ונזכר לאחר שהתחיל ברך עלינו שהדין הוא שצריך לסיים כל אותה ברכה⁽¹³⁾, אינו אומר מל ומטר כיון שגם הצבור אינם אומרים, ואם חלה השאלה (הוא יום התחלה לשאל מל ומטר) ביום שבת, ופעה והתפלל של חול והתחיל ברך עלינו, גם כן אינו אומר מל ומטר, כיון שהציבור עדיין לא התחילו, והיחיד נגרר תמיד אחר הצבור⁽¹⁴⁾.

שערים מצויינים בהלכה

מקומותינו יושבי צפון, אם יהיו נשמים מתשרי עד ניסן ירטוב האויר ויהפך לחולאים רעים ומפני אלו הסכות רוצים לשנות סדר התפלה כענין שאלה והזכרה ולשאל נשמים מניסן עד תשרי ושלא לשאל מתשרי עד ניסן. וכן בהזכרה להזכיר נשמים מניסן עד תשרי ושלא להזכיר מתשרי עד ניסן ע"ב תובן השאלה.

ובתשובה שם הביא דברי הרמב"ם (בפיהמ"ש תענית ז.) שכתב דבשאר ארצות השאלה בזמן שהמטר טוב והגון באותו מקום, כי יש ארצות לא יתחילו הנשמים אלא מניסן וארצות שיש בהם במרחשון הקיץ והנשמים אינם להם טובים אלא מסיטין ומאברין, והאיך ישאלו אנשי זה המקום גשם במרחשון הלא זה מן השקר והאולת וכל זה דבר אמיתי וגלוי, ע"כ דברי הרמב"ם. והביא ג"כ דברי הרא"ש (סי' י כלל ד') הובא בב"י (סי' קיד) שתמה למה אין אנו מזכירין נשמים עד העצרת כיון שהנשמים טוב לנו אז. וכתב הכ"י דכל הנדולים לא הודו לו עיי"ש בב"י והעלה הנאון שם בתורת חיים דבמדינת ברזילי אין להם להזכיר ולשאל נשמים מפסח עד סוכות כמו בשאר העולם ואם צריכין להם מטר ישאלו בשומע תפלה, וסחג הסוכות עד הפסח שהנשמים רע להם אין להם להזכיר ולשאל כלל, אף שאנו מזכירין ושואלין, כיון שיש נזק להם וכדברי הרמב"ם עיי"ש. והובא זה גם באשל אכרהם אופנהיים (סי' קיז ד"ה כיחידים).

ובמדינת אוסטרליא הנהיגו הנאון ר' נתן ארלער מלאנדאן ועוד אחרים עמו שלא להזכיר ולשאל בחורף. ובקיץ שיש להם צורך בנשמים ישאלו בשומע תפלה כמו בברזילין ובשנת תרנג העריך הרב ר' אכרהם

(11) סימן קי"ד סעיף ה' ט.

(12) ע"ל סימן ע"ו סעיף ס"ז.

(13) סימן קי"ז מ"א סעיף.

(14) (באזה"ש שם.

י שכח יעלה ויבא בראש-חדש בשחרית או במנחה, ובחול-המועד בין בשחרית בין במנחה בין במעריב, אם נזכר קודם שאמר יהיו לרצון, חוזר ומתחיל רצה. ואפילו אם נזכר קודם שהתחיל מודים, כיון שסיים ברכת המחזיר שכינתו לציון, צריך להתחיל רצה (כמו שכתבנו במשיב הרוח), אך אם נזכר קודם ברכת המחזיר שכינתו לציון, אומרו שם ומסיים ותחוינה עינינו וכו', ואם לא נזכר עד לאחר יהיו לרצון וגו', חוזר לראש התפלה ד). ובראש-חדש אם שכח יעלה ויבא במעריב, בין שראש-חדש הוא ב' ימים, בין שאינו אלא יום אחד, כיון שאמר ברוך אתה ה' והזכיר את השם, שוב אינו חוזר, אלא מסיים המחזיר שכינתו לציון וגומר תפלתו, והטעם בזה מפני שלא היו מקדשין את החודש בלילה (15).

שערים מצויינים בהלכה

עבר הירשאוויי שאלה להגאון ר' יצחק אלחנן מקאונא וביאר שם טבע הארץ וכתב דהנשמים אינם מזיקים בימות החורף והשיב לו בקיצור שישאלו כמנהג מדינתנו אבל הגאון ר' שמואל סלנטר הסכים להמנהג דשם שהנהיגו הגאונים הנ"ל וכמנהג ברזלי הובא בשו"ת בית אברהם נרפס בירושלים שנת תרפח.

ומה שכתב במשפטי עזריאל (מהר"ת סי' ו) שלא מצא מקור להמנהג שנהגו באמריקה הדרומית שאינם מזכירים מוריד הגשם בימות הגשמים וכתב הלכה פסוקה שיוכירו מוריד הגשם וישאלו טל ומטר כמו אנו. אישתמיטתיה את דברי הרמב"ם והרא"ש והתורת חיים והאשל אברהם הנ"ל.

ומי שנוסע לברזיל או לאוסטרליא ורעתו לחזור ישאל כאנשי ביתו דהא גם בן ארץ ישראל הבא לחו"ל דעת הרבה גדולים דשואל כבני ארץ ישראל בדעתו לחזור אלא שרוב פוסקים סבירא להו דישאל כאנשי אותו מקום שנמצא בה והכא באמריקה הדרומית או באוסטרליא דאין לנו הלכה פסוקה לזו, ישאל כאנשי ביתו.

ד) חוזר לראש התפלה כתב בגליוני הש"ס להגאון ר' יוסף ענגיל (ברכות כט:): פשוט הדבר דאם נזכר תוך כדי דיבור של סיום, שים שלום לא חשוב, "סיים" עדיין וחוזר רק לעבודה דהיינו רצה, רבכל התורה תוך כדי דיבור כדיבור דמי, ועוד נראה דאפי' הוא יותר מכדי דיבור והוא עוד תוך שיעור כדי הילוך ד' אמות נמי חוזר רק לרצה והיינו לפי מש"כ הריטב"א (על הרי"ף נדרים פי"א לו). דטעמא דתוך כדי דיבור כדיבור דמי, הוא משום דתוך שיעור זה רחושי מרחשין שפוותי' וכאלו הוא מדבר עדיין, וא"כ בתפלה דאמרינן (מגילה כז:): רעד כדי הילוך ד' אמות רחושי מרחשין שפוותי', א"כ כל שנזכר תוך שיעור כדי הילוך ד' אמות לא חשוב, "סיים" עדיין ואין לו לחזור רק לרצה. וזה חידוש דין בסיעתא דשמיא,